

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Olivia Vieruaho

RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTA- MISEN ESTÄMINEN TILITOIMISTOSSA

Case tilitoimistoalan yritys

Liiketalous
2022

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Olivia Vieruaho
Opinnäytetyön nimi	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen tilitoimistossa – Case tilitoimistoalan yritys
Vuosi	2022
Kieli	suomi
Sivumäärä	54 + 1 liite
Ohjaaja	Peter Smeds

Tutkimus on tehty toimeksiantona pohjalaiselle tilitoimistolle, joka tarvitsi tietoa ja kartoitusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli tutkia, kuinka hyvin toimeksiantajayrityksessä tunnistetaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, millä toimilla toimeksiantajayrityksessä estetään näitä toimia sekä miten niitä voidaan edistää.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu rahanpesusta, terrorismin rahoittamisesta, niiden estämisestä, aiemmin tehdyistä tutkimuksista sekä muusta kirjallisuudesta ja tietolähteistä. Tutkimukseen sisältyy haastattelu, jossa haastateltiin kahta toimeksiantajayrityksessä työskentelevää, jotka yhdessä edustavat yrityksen koko työvoimaa tutkijaa itseään lukuun ottamatta. Kummatkin haastateltavat ovat toimineet alalla pitkään.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että tilitoimisotossa x tunnistetaan rahanpesu ilmiönä hyvin, sillä haastateltavat osasivat kuvailla sen ominaisimpia piirteitä. Terrorismin rahoittaminen tunnistamisessa sen sijaan oli puutteita. Ehkäisevinä toimenpiteinä toimeksiantajalla on valmius selonottovelvollisuuden täyttymiselle, asiakkaan jatkuvan seurannan velvollisuudelle sekä jäsenyys aluehallintoviraston valvontarekisterissä. Toimeksiantajalla on potentiaali edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimia laatimalla asianmukaisen riskiarvion, toimintaohjeet ja kouluttamalla henkilöstöä.

ABSTRACT

Author	Olivia Vieruaho
Title	Prevention of money laundering and terrorist financing in the accounting firm – Case one accounting company
Year	2022
Language	Finnish
Pages	54 + 1 Appendices
Name of Supervisor	Peter Smeds

This research was commissioned by an accounting firm in the region of Ostrobothnia in Finland, which needed information and mapping on the prevention of money laundering and terrorist financing. The primary objective of the thesis was to examine how well money laundering and terrorist financing are identified in the commissioning company, what measures are taken to prevent these activities, and how they can be promoted.

The theoretical framework of the study consists of money laundering, financing terrorism, their prevention, previous research, other literature and informant. The study included an interview with two employees of the commissioning company, who together represent the company's entire workforce excluding the researcher of the study. Both interviewees have been in the industry for a long time.

The study revealed, that in the accounting company x, money laundering is well identified as a phenomenon, as the interviewees were able to describe its most characteristic features. Financing terrorism, on the other hand, had shortcomings in its identification. As preventive measures, the commissioning company is prepared for the fulfillment of the obligation to request information, the obligation for continuous monitoring of the customer, and registration in the supervisory register of the Regional State Administrative Agency. The commissioning company has the potential to promote the prevention of money laundering and terrorist financing actions by developing appropriate risk assessment, policies, and training of personnel.

Keywords Money laundering, terrorist financing, prevention, accounting company

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
1.1	Tutkimuksen tausta.....	8
1.2	Toimeksiantajayritys	9
1.3	Tutkimusongelman rajaus ja tavoitteet.....	9
1.4	Tutkimusmenetelmät ja aineisto	10
1.5	Tutkimuksen rakenne	11
1.6	Aikaisemmat tutkimukset.....	12
2	RAHANPESU JA TERRORISMIN RAHOITTAMINEN	13
2.1	Mitä rahanpesu on?.....	13
2.1.1	Rahanpesuprosessin vaiheet	14
2.2	Terrorismin rahoittaminen	15
2.2.1	Piirteet.....	15
2.3	Ilmoitusten määrä.....	16
3	ESTÄMINEN.....	18
3.1	Taustaa.....	18
3.1.1	FATF.....	18
3.1.2	Euroopan unionin rahanpesudirektiivit	18
3.1.3	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä	19
3.2	Ilmoitusvelvollinen.....	19
3.3	Riskiarvio	20
3.4	Toimintaohjeet.....	22
3.5	Asiakkaan tunteminen	22
3.5.1	Yksinkertaistettu ja tehostettu tuntemisvelvollisuus	24
3.5.2	Tosiasiallinen edunsaaja	25
3.5.3	Jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus	26

3.6	Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.....	26
3.7	Rahanpesun valvonta ja valvontarekisteri.....	27
3.8	Salassapitovelvollisuus.....	28
3.9	Työntekijöiden koulutus	28
4	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	30
4.1	Teoreettinen viitekehys	30
4.2	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä.....	30
4.3	Haastattelu ja haastattelun toteutus.....	31
4.4	Aineiston analysointi.....	32
5	TUTKIMUSAINEISTON TULOKSET	35
5.1	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistaminen	35
5.2	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.....	36
6	YHTEENVETO	40
6.1	Johtopäätökset	40
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	47
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	49
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	55

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Ilmoitusvelvollisten ilmoitukset terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun epäilyistä (Poliisi 2021 a; Poliisi 2021 c) 16

Kuvio 2 Toimeksiantajan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävien toimien edistäminen 46

LIITELUETTELO

LIITE 1. Haastattelulomake

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

”Rahanpesulaki edellyttää, että ilmoitusvelvollisella on tunnistettuihin riskeihin nähden riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta” (Taloushallinto.fi). Nämä rahanpesulain (444/2017) velvoitteet ovat tämän tutkimuksen keskiössä, sillä se toteutetaan toimeksiantona tilitoimistolle X, joka tarvitsee tietoa kaikista niistä tekijöistä, jotka sen toiminnassaan on huomioitava rahapesua ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Tilitoimisto X tarjoaa asiakkailleen esimerkiksi kirjanpito palveluita toimeksiannosta. Sen asiakkaat ovat pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Tärkein tarkoitus tässä työssä on selvittää, kuinka tilitoimisto voi omassa toiminnassaan estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Tutkimustuloksien avulla tilitoimisto X saa kartoituksen niistä toimista, jotka ovat ehkäiseviin toimiin riittävät sekä selvityksen niistä toimista, joita on edistettävä. Lisäksi opinnäytetyön tarkoitus on ohjeistaa tilitoimiston henkilökuntaa toimimaan näiden velvoittavien tekijöiden pohjalta. Opinnäytetyön teoriaosuutta voidaan käyttää tilitoimistossa henkilöstön ohjeistuksena ja varmistaa käytänteiden oikeellisuus kussakin tilanteessa. Tutkimus hyödyttää toimeksiantajaa tuomalla esille millaisia prosesseja tilitoimiston näkökulmasta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyy.

Tutkimusidea on saanut alkunsa toimeksiantajan ehdotuksesta keväällä 2021, jolloin valikoituivat myös lopullinen aihevalinta ja lähestymistapa. Kiinnostuin aiheesta välittömästi ja aihepiiri oli myös välttämätön toimeksiantajan puolesta. Tilitoimistossa rahanpesulain noudattaminen on ajankohtaista jatkuvasti ja sen tutkiminen lisää tietämystä, kuinka sitä on sovellettava ja millaisissa tilanteissa.

Tutkimusta on valmisteltu yhdessä toimeksiantajan tarpeiden mukaisesti ja ydin-kysymyksiä ovat olleet: ”Mitä tilitoimiston on huomioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä?”, ”Mitä pitäisi tehdä toisin?” ja ”Mihin asioihin se käytännössä vaikuttaa?”. Tutkimus on hyödyllinen myös muille tilitoimistoille ja alalla työskenteleville, sillä samat säännökset koskevat kaikkia kirjanpitoa toimeksiannosta tekeviä yrityksiä.

1.2 Toimeksiantajayritys

Opinnäytetyö tehdään toimeksiantona tilitoimistolle X, jonka asiakkaista valtaosa on palvelu- ja teollisuusalalla toimivia pienyrityksiä. Tilitoimiston työtehtäviin kuuluu esimerkiksi kirjanpitopalveluiden tarjoaminen asiakkailleen, palkanlaskenta, tilinpäätöksien laatiminen sekä veroilmoituksen teko toimeksiannosta. Toimeksiantajasta käytetään opinnäytetyössä nimitystä toimeksiantajayritys.

1.3 Tutkimusongelman rajaus ja tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on tehdä kartoitus toimeksiantajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisista toimista. Tutkimuksessa tarjotaan toimeksiantajalle selvitys niistä keinoista, joilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimet ovat vaadittavalla tasolla. Lisäksi esitetään toimia, joilla niitä voidaan edistää. Tutkimus ohjeistaa ja auttaa ymmärtämään käytännön tilanteita ja toimintatapoja, jotka toimeksiantajan on toiminnassaan huomioitava. Toimeksiantajayritys voi hyödyntää tutkimuksessa saatuja tietoja varmistaakseen ja parantaakseen sen toimintoja täyttääkseen lain velvoitteet, sekä ohjeistaa henkilöstöä toimimaan niiden mukaisesti. Tutkimuskysymykset, joita opinnäytetyössä käytän ovat seuraavat:

1. Kuinka hyvin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöt tunnistetaan toimeksiantajayrityksessä?
2. Miten rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estetään toimeksiantajayrityksessä?

3. Miten toimeksiantajayritys voi edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia?

Tutkimuksessa keskitytään vain kirjanpitoalaa koskeviin vaatimuksiin. Tutkimus koskee koko toimeksiantajayrityksen henkilöstöä, sillä rahanpesulain asettamat velvoitteet koskevat jokaisen työntekijän työtehtäviä ja näin ollen hyödyttää koko yritystä.

1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja sen empiirinen aineisto sisältää haastattelun, jossa käytetään keruumenetelmänä puolistrukturoitua haastattelua. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarkastelee merkitysten maailmaa, joka nähdään ihmisten välisenä ja sosiaalisena (Vilkkä 2021, 118).

Tapaustutkimus on tutkimusstrategia, jonka tarkoituksena on kerätä yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta tapauksia, jotka ovat sidoksissa toisiinsa (Hirsjärvi ym. 1997, 134). Tämä tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena, jonka lähtökohtana on eritellä, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimia tapauksessa. Johdannossa esitetyt tutkimuskysymykset ovat tämän tutkimuksen perustana.

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on yksi tutkimushaastattelun muodoista, jossa tutkimusongelmasta valikoidaan merkittävimmät teemat tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta. Teemahaastattelu kertoo siitä, mikä haastattelussa on kaikkein oleellisinta, jolloin se etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijaan tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelun etuna on myös se, että sitä voidaan käyttää hyödyksi niin kvalitatiivisessa kuin kvantitatiivisessakin tutkimuksessa. (Hirsjärvi 2000, 48; Vilkkä 2021, 124).

Haastateltavien valinnassa on tärkeä muistaa, mitä ollaan tutkimassa, sillä tutkimusongelmasta riippuen haastateltavat valitaan joko teemaa tai tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemukseen tai kokemukseen perustuen (Vilkkä 2021, 135).

Tässä tapauksessa tärkeää on omakohtainen kokemus tutkittavasta asiasta, sillä tutkimuksen osatarkoituksena on perehtyä toimeksiantajan nykyisiin toimintoihin, jotta puutteet voidaan havaita ja parannustoimenpiteitä ottaa käytäntöön. Kyseessä on pieni tilitoimisto, jolloin haastattelussa on tärkeä saada mahdollisimman hyvin todellisuutta kuvaava otanta, jolloin haastateltavina ovat niiden kaikki kaksi työntekijää lukuun ottamatta tutkijaa itse.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyön ensimmäinen luku on johdanto, joka osoittaa tutkimuksen taustan ja esittelee aihepiirin. Perustana tässä tutkimuksessa ovat tutkimuskysymykset ja aiheen rajaukset, jotka määritellään johdannossa. Tutkimukseen valitut tutkimusmenetelmät ovat sellaisia, jotka parhaiten tähtäävät vastauksiin, jotka ratkaisevat tutkimusongelman. Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät on esitetty johdannossa ja niihin palataan tutkimuksen neljännessä luvussa.

Johdannon jälkeen edetään teoriaosuuteen. Tutkimuksen toisessa luvussa määritellään käsitteet rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen, rahanpesuprosessin vaiheet sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnusomaiset piirteet. Kolmas luku tarkastelee kaikkia niitä tekijöitä, joilla toimintaa estetään tilitoimistossa. Luvussa tarkastellaan rahanpesulakia (444/2017) ja muiden virallisten tahojen antamia määräyksiä, jotka koskevat toimeksiantajayritystä. Lisäksi luvussa käydään läpi, mitä nämä velvoitteet ovat ja missä tilanteissa niiden mukaan on toimittava.

Teoriaosuuden käsittelyn jälkeen edetään tutkimusmenetelmiin ja -aineistoon. Johdannossa on aikaisemmin esitelty tutkimusmenetelmät ja ne käydään neljännessä luvussa tarkemmin läpi. Luvussa esitetään puolistrukturoidun haastatteluaineiston ja tapaustutkimuksen päämäärät. Luvussa perehdytään tutkimusmenetelmien tavoitteisiin sekä siihen, kuinka ne toteutettiin.

Tutkimusaineistoja ja -menetelmiä hyödyntäen saadaan tutkimustuloksia, joihin syvennyttään viidennessä luvussa. Luvussa analysoidaan materiaalia, joita on saatu

tutkimusmenetelmien avulla esille. Tutkimustulosten arvioinnin pohjalta tehdään lopulta viimeisessä luvussa johtopäätöksiä siitä, kuinka hyvin toimeksiantajayrityksessä tunnistetaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, millä toimilla ilmiötä estetään ja miten näitä toimia voidaan edistää. Lopulta arvioidaan tutkimusta kriittisesti ja pohditaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tutkimuksen luotettavuuteen. Lisäksi esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

1.6 Aikaisemmat tutkimukset

Rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen estämistä on tutkittu niin opinnäytetoissa kuin pro gradu -tutkielmissakin. Neljäs rahanpesudirektiivi (D EU/2015/849) pantiin käytäntöön Suomessa vuonna 2017 niin sanotulla uudistetulla lailla rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (2017/444) (jäljempänä rahanpesulaki). Voimaan astunut laki ja sen jälkeen tulleet täsmentävät säädökset ja asetukset ovat työllistäneet toimijoita ja luonut tarvetta uudelle tutkimustyölle.

Esimerkiksi ilmoitusvelvollisten asiakassuhteiden tunnistamiskriteereitä, riskiarviointia sekä riskienhallintaa on tutkittu Anttilan (2020) pro gradu -tutkielmassa tilintarkastuksen näkökulmasta. Tärkein torjuva tekijä rahanpesun kannalta on asiakkaan asianmukainen, pätevä ja aukoton tunnistaminen. Ongelmia taas aiheuttaa epäselvyys siitä, että ilmoitusvelvolliselle on edelleen vaikeaselkoista velvoitteiden soveltaminen käytännössä. (Anttila 2020, 48.)

Tutkimusaihe ei ole uusi, sillä useassa opinnäytetyössä pureudutaan aihealueeseen eri ilmoitusvelvollisten näkökulmista. Jokaisen ilmoitusvelvollisen velvoitteisiin kuuluukin omaan toimintaan perustuva arviointi ja sen kuvaaminen, jolloin perehtymistä ja aihealueen hallitsemista todentavaa tietoa tarvitaan yhtä paljon, kuin ilmoitusvelvollisia toimijoita on olemassa.

2 RAHANPESU JA TERRORISMIN RAHOITTAMINEN

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen kahteen pääkäsitteeseen, rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen.

2.1 Mitä rahanpesu on?

Rahanpesulla tarkoitetaan sellaista laitonta toimintaa, jonka tavoitteena on häivyttää tai peittää rikoksella hankitun omaisuuden alkuperä niin, että omaisuus näyttää laillisin keinoin hankitulta tavoitteena palauttaa rikollista alkuperää olevat varat taloudelliseen kiertoon (Valtiovarainministeriö). Siispä rahanpesu edellyttää aina esirikosta, jolla saavutettuun hyötyyn rahanpesutoimet ohjautuvat (Valtioneuvosto 2020). Tyypillisesti kyseessä on varkaus-, petos-, talous-, tai huumausainerikos (Rahanpesu.fi b).

Rikoslain (39/1889) mukaan rahanpesuun syyllistyy, mikäli tietoisesti välittää, luovuttaa, siirtää, muuntaa, pitää hallussaan, käyttää tai ottaa vastaan omaisuutta, joka on rikoksella hankittua ja jonka tarkoituksena on hankkia itselle tai toiselle hyötyä tai häivyttää rikollinen alkuperä. Suomen rikoslaissa (39/1889) rahanpesu on säädetty rangaistavaksi teoksi. (Poliisi; Rikoslaki 1889/39 luku 32, 6§).

Rahanpesu on monimutkaista sekä laajalle levinnyttä rikollista toimintaa. Vaikka sen kokoa ei voida tarkasti määritellä, ongelman laajuutta pidetään valtavana (European Commission.) YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto UNODC arvioi, että rahaa pestään vuosittain noin 2–5 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta, joka on 800 miljardia – 2 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria (UNODC; Sas). Jos oletetaan, että ilmiö on vastaavan laajuinen kuin muualla maailmassa, on rahanpesun kohteena olevien varojen arvioitu kokonaismäärä Suomessa vuosittain noin 5–12 miljardia euroa (Valtiovarainministeriö 2021). Rahanpesulla on perustava osuus harmaassa taloudessa, talousrikollisuudessa, järjestäytyneessä rikollisuudessa ja se on lisäksi osa kansainvälisesti tapahtuvaa rikollisuutta. (Poliisi).

2.1.1 Rahanpesuprosessin vaiheet

Rahanpesu on yksi talousrikoksen muoto ja se koostuu prosessista, jossa on kolme vaihetta: sijoittaminen, häivyttäminen ja varojen palauttaminen. Nämä kolme vaihetta voivat myös esiintyä päällekkäin. (Sas; Valtiovarainministeriö 2021).

Sijoitusvaihe edustaa rahanpesuprosessin ensimmäistä vaihetta, jossa rikoksella tuotettu hyöty pyritään siirtämään rahoitusjärjestelmään. Usein tällä vaiheella on kaksi tarkoitusta: se vapauttaa rikollisen vartioimasta suuren määrän käteistä rahaa ja lisäksi sen avulla saadaan sijoitettua varat rahoitusjärjestelmään (About Business Crime Solutions.) Sijoitusvaihe on kiinnijäämisen kannalta alttein, sillä suurten rahasummien sijoittaminen voi herättää epäilyksiä niissä, jotka näitä toimia omassa toiminnassaan voivat havainnoida (UNODC 2018).

Rahanpesun toisessa vaiheessa rahavarojen alkuperä pyritään kätkemään tai peittämään ja sen jäljittämistä pyritään hankaloittamaan lisäämällä etäisyyttä alkuperäiseen rahanlähteeseen (Valtiovarainministeriö 2021). Tämä tapahtuu muuntamalla sijoitusinstrumenttejä myymisen ja ostamisen kautta tai hajauttamalla olemassa olevia rahavaroja useille eri pankkitileille ympäri maailmaa. Näin asiakkaiden varat saadaan upotettua muiden asiakkaiden varallisuuden sekaan, mikä hankaloittaa yksilöidyn asiakkaan varojen jäljittämistä. Joissain tapauksissa laittomasti hankitut varat koitetaan peittää maksusuorituksina tavaroista tai palveluista, joka antaa tapahtumalle laillisen vaikutelman (FATF 2018.) Vaiheessa hyödynnetään usein ”rahamuuleja”. Rahamuuli on henkilö, joka vastaanottaa pankkitililleen laittomasti hankitut rahat ja siirtää ne eteenpäin esimerkiksi rikoksen tekijälle, josta tämä saa palkkion (Finanssiala 2021.) Lisäksi käytössä on hyödykkeiden vääristetty luokittelu, ali- tai yliarvostus sekä karusellitapahtumat eli samojen hyödykkeiden tuonti ja vienti (FATF 2006).

Kolmas rahanpesuprosessin vaihe on palautusvaihe, jossa pyrkimyksenä on palauttaa kierrätetty rikoshyöty laillisille markkinoille. Toimenpide voi tapahtua tili-

siirtona rahanpesuprosessissa toimivan omalle, hänen läheisen tai hänen puolestaan toimivan kolmannen osapuolen hallussa olevalle tilille. Vaihtoehtoisesti varat voidaan sijoittaa esimerkiksi kiinteistöihin, ylellisyystavaroihin sekä yrityksiin tai niillä voidaan edelleen kustantaa laittomien tavaroiden tai varojen toimittamista. (FATF 2018; Valtiovarainministeriö 2021).

2.2 Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittaminen on rikoslain (39/1889) 34 luvun 5, 5a ja 5b §:ssä tarkoitettua toimintaa, jolloin varoja ohjataan tai kerätään terroritekojen suorittamiseksi sekä terrorististen henkilöiden, ryhmittymien sekä terrorististen tarkoituserien taloudelliseen tukemiseen ja toiminnan edistämiseen. (Aluehallintovirasto 2021 a; Valtiovarainministeriö 2021).

Terrorismin rahoittaminen on rikoslaisissa (39/1889) säädetty rangaistavaksi teoksi ja siihen syyllistyy henkilö, joka hankkii varoja rahoittaakseen, tai on tietoinen siitä, että varoilla rahoitetaan terroristeja, terroristiryhmiä tai terrorismirikoksia. (Aluehallintovirasto 2021 a; Rikoslaki 1889/39 luku 34, 5, 5a, 5b§).

Perinteisten maksujenvälityspalveluiden rinnalla terrorismin rahoittamisessa ovat viime vuosina yleistyneet uudet rahanvälitysmuodot. Esimerkiksi virtuaalivaluutat sekä mobiilisiirrot ovat kasvattaneet suosiota ja konfliktialueille varallisuutta toimittavat henkilöt tavoittelevat jatkuvasti tehokkaampia ja anonyymeja rahanvälityspalveluita sekä -muotoja. Uudistuvat rahanvälitysmuodot hankaloittavat terrorismin rahoittamiseen tarkoitettujen varojen seuranta. (Rahanpesu.fi c).

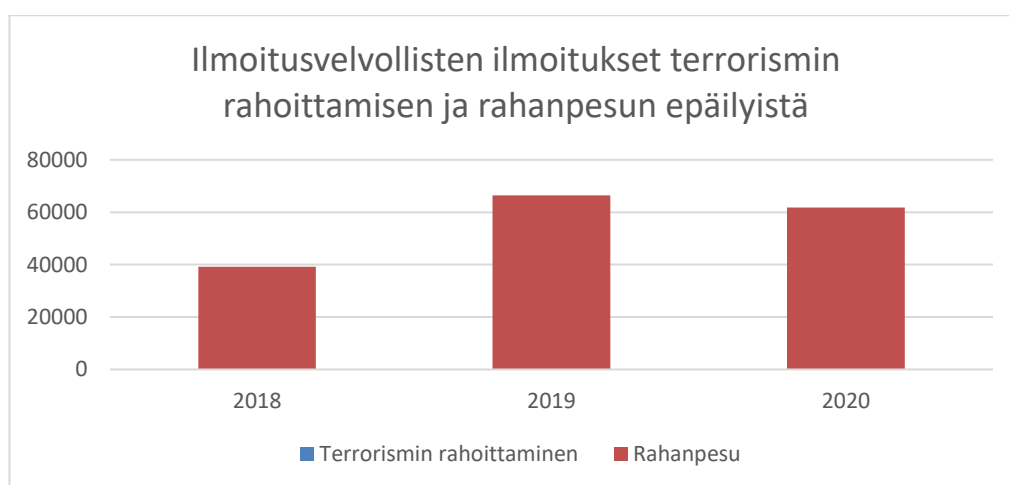
2.2.1 Piirteet

Terrorismin rahoittamisen vaiheisiin kuuluvat varojen kerääminen, siirtäminen ja käyttäminen. Terroritekoon kohdistuvat varat voivat olla itsessään peräisin laillisista tai rikollisista lähteistä (International Monetary Fund.) Terrorismin rahoittaminen ei siis välttämättä sisällä esirikosta toisin kuin rahanpesu. Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen toisistaan erottaa epäilyn kohdistaminen, joka

terrorismin rahoittamisessa on varojen käyttökohde, kun taas rahanpesussa niiden alkuperä. (Aluehallintovirasto 2021 a; Valtiovarainministeriö 2021).

Terrorismin rahoittamisen ilmiön tunnistaminen on haastavaa (Asianajajaliitto 2021). Terroristisen toiminnan rahoittamiseen ohjattavat rahälähteet voivat olla kooltaan hyvin pieniä, esimerkiksi palkkatuloja tai säästöjä, mikä hankaloittaa epäilyttävien liiketoimien tunnistamista (Valtiovarainministeriö 2021).

2.3 Ilmoitusten määrä

Kuvio 1. Ilmoitusvelvollisten ilmoitukset terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun epäilyistä (Poliisi 2021 a; Poliisi 2021 c)

Yllä oleva Kuvio 1. kuvaa rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjä ilmoitusvelvollisten ilmoitusten suhdetta toisiinsa. Ilmoituksia tehtiin kolmen kuvattujen vuosien aikana yhteensä 167 360 kappaletta ja niistä terrorismin rahoittamisen epäilyjen osuus on vain 0,05-% (83 kappaletta).

Suomessa on aloitettu vuoden 2015 jälkeen yksi esitutkinta terrorismin rahoittamisesta, eikä lainvoimaista tuomiota ole koskaan annettu. Rikostapausten pieni määrä vaikeuttaa siihen liittyvien riskitekijöiden arviointia ja tunnistamista, sillä konkreettisia tapausesimerkkejä ei ole. (Valtiovarainministeriö 2021 b).

Ilmoitusvelvolliset tekivät vuonna 2020 epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevia ilmoituksia yhteensä 61 752 kappaletta. Kirjanpitäjien osuus näistä ilmoituksista oli 0,05-% (31 kappaletta) (Poliisi 2021 a.) Se on Laakson (Taloushallintoliitto 2021) mukaan huolestuttavan alhainen määrä ja kertoo alalla työskentelevien pelkäävän velvollisuuksien täyttämistä. Kuitenkin vuonna 2021 kesäkuuhun mennessä kirjanpitäjät olivat tehneet ilmoituksia yhtä paljon kuin koko vuoden 2020 aikana, joka viittaa tietämyksen lisääntymiseen lain ja informoinnin täsmentymisen myötä (Poliisi 2021 a).

3 ESTÄMINEN

3.1 Taustaa

Tässä kappaleessa käsitellään sääntelyä estävien toimien taustalla, joka luo pohjan näiden vaatimuksien toteutumiselle. Luvussa pureudutaan niihin tekijöihin, joilla pyritään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista toimeksiantajayrityksen näkökulmasta.

3.1.1 FATF

Financial Action Task Force (FATF) on maailmanlaajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä ja valvontaelin. FATF: kansainväliset suositukset vaikuttavat vahvasti Kansallisen lainsäädännön ja EU-oikeuden (Euroopan unioni) taustalla. (Rahanpesu.fi d).

FATF:n hallituselin asettaa kansainvälisiä standardeja, joita käytäntöihin sitoutuneet maat noudattavat. Suomi on ollut FATF:n jäsen vuodesta 1991 (Rahanpesu.fi e.) Standardeilla pyritään ennaltaehkäisemään laitonta toimintaa, kuten esimerkiksi huumekauppaa, ihmiskauppaa, joukkotuhoaseiden valmistusta sekä korrup-tiota ja näistä yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Lisäksi niillä pyritään edistämään oikeudellisten, lainsäädännöllisten sekä operatiivisten toimenpiteiden toimivaa täytäntöönpanoa (FATF b.)

FATF on perustettu G7 huippukokouksessa Pariisissa vuonna 1989, jolloin sen tarkoituksena oli tutkia ja kehittää keinoja, joilla voitaisiin ehkäistä rahanpesua. Vuonna 2001 rahanpesun lisäksi torjuntakohteeksi asetettiin myös terrorismi ja tästä yhdentoista vuoden päästä lisättiin joukkotuhoaseiden rahoituksen estäminen. (FATF a; Valtioneuvosto 2019).

3.1.2 Euroopan unionin rahanpesudirektiivit

Euroopan unionissa (EU) rahanpesudirektiivin tarkoitus on säännellä rahoitusjärjestelmän käyttöä estääkseen rahanpesua ja terrorismin rahoitusta. Direktiivit

asetettaessa ovat pakotteita, joihin kaikkien EU-jäsenmaiden on yllettävä. Toteutus tapahtuu kuitenkin itse määrättävillä laeilla, jolloin valtioiden kesken samaa direktiiviä voidaan käytännössä toteuttaa eri laeilla. (Euroopan unioni). Rahanpesudirektiivejä on viisi ja eurooppalaisen rahanpesun estämisen järjestelmän lähtökohtana on vuonna 2005 hyväksytty kolmas rahanpesun vastainen direktiivi, joka velvoittaa muidenkin kuin finanssialan toimijoiden, tekevän ilmoituksen kaikista epäilyttäviltä vaikuttavista liiketoimista. Tällä direktiivillä sisällytetään EU:n lainsäädäntöön rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan kansainvälisten standardien asettajan Financial Action Task Force:n (FATF) laatimat neljäkymmentä suositusta (European Commission.) Neljäs rahanpesudirektiivi (EU/2015/849) otettiin käyttöön Suomessa vuonna 2017 niin sanotulla uudistetulla rahanpesulailla (444/2017) (Valtionvarainministeriö).

3.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Suomessa tuli voimaan heinäkuussa 2017 laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) (Alma Talent). Rahanpesulain lähtökohtana on ehkäistä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää toiminnan paljastamista sekä parantaa rikoksista saatujen hyötyjen jäljittämistä ja takaisinsaantia (Aluehallintovirasto 2021 a; Rahanpesulaki 2017/444 luku 1, 1§.)

3.2 Ilmoitusvelvollinen

Rahanpesulaki (444/2017) säättää tiettyjen alojen toimijoiden ja elinkeinonharjoittajien ilmoitusvelvollisuudesta ja nämä toimijat ovat nimeltään ilmoitusvelvollisia. Ilmoitusvelvollisia ovat sellaisten toimialojen toimijat, jotka rahanpesun torjunnan kannalta ovat avainasemassa riskien havaitsemiseen rahanpesussa ja terrorismin rahoittamisessa, tai niitä voidaan käyttää hyväksi näihin tarkoituksiin (Aluehallintovirasto b.) Tällainen toimiala on esimerkiksi kirjanpitoa palveluna tarjoava elinkeinonharjoittaja (Rahanpesu.fi a). Ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta (Rahanpesulaki 2017/444 luku 4, 1§).

3.3 Riskiarvio

Ilmoitusvelvollisen on laadittava omalle toiminnalleen riskiarvio (Finanssivalvonta 2021 a). Olennainen lähtökohta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan on riskiperusteisuus, joka ohjaa ilmoitusvelvollisia tunnistamaan, arvioimaan ja ymmärtämään ne rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, joille ne omassa toiminnassaan altistuvat (Aluehallintovirasto 2017). Tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumisen edellytykset rakentuvat riskien ymmärtämiseen ja analysoimiseen (Aluehallintovirasto 2021 a). Näiden riskien pohjalta asetetaan rahanpesulain (444/2017) edellyttämät torjuntatoimet.

Riskiarvion laajuuden määrittää sen oman toiminnan luonne, koko sekä laajuus. Keskeistä on arvioida ilmoitusvelvollisen tarjoamaan palveluun tai tuotteeseen sisältyvät haavoittuvuudet, uhkatekijät ja riskitekijät kuten myös asiakkaisiin liittyvät riskit. Asiakkaisiin liittyvissä riskeissä on huomioitava maat ja maantieteelliset alueet, uudet, kehittyvät ja jo olemassa olevat tuotteet, palvelut ja liiketoimet sekä jakelukanavat ja teknologiaan liittyvät riskit. (Aluehallintovirasto 2021 b; Rahanpesulaki 2017/444 luku 2, 3§; Rahanpesu.fi a).

Riskiarvio tulee laatia säännöllisin väliajoin, ja esimerkiksi ilmoitusvelvollisen tai asiakkaan toiminnan muutos on peruste riskiarvion ajantasaisuuden tarkastukselle (Aluehallintovirasto 2021 a). Riskiarvio täytyy toimittaa aluehallintovirastoon viivytyksettä silloin, kun niin pyydetään. Huomiota on kiinnitettävä siihen, kuka vastaa riskiarvion laatimisesta, mitä lähteitä riskiarviota laadittaessa hyödynnetään, milloin riskiarviota päivitetään ja siihen, miten riskiarvio osaltaan vaikuttaa asiakkaan tuntemista koskeviin tietoihin (Aluehallintovirasto 2021 b; Finanssivalvonta 2021 a.)

Riskiarvion sisällöllisistä vaatimuksista ei ole säädetty laissa, mutta ilmoitusvelvollisen riskienhallintamenetelmien riittävyyden kannalta siihen tulisi sisällyttää seuraavat asiat:

- millaisiin liiketoimiin on kiinnitettävä erityistä huomiota
- millaisiin asiakassuhteisiin olisi perusteltua soveltaa asiakkaan tehostettua tuntemista
- miten ilmoitusvelvollisen tarjoamia tuotteita/palveluita voidaan hyväksikäyttää rahanpesua tai terrorismia rahoitettaessa esimerkiksi huomioiden toiminnan maantieteellinen alue,
- millä keinoin pyritään estämään tuotteiden/palveluiden käyttö,
- mitä haavoittuvuuksia, eli heikkouksia ja puutteita esimerkiksi ilmoitusvelvollisen järjestelmissä tai henkilöstön osaamisessa näihin hallintakeinoihin liittyy ja millä toimenpiteillä haavoittuvuuksiin koitetaan tarttua,
- arvio jäljellejäävästä riskitasosta eli jäännösriskistä hallintakeinojen vaikutuksen jälkeen,
- näkemys siitä, onko jäännösriskitaso hyväksytyllä tasolla vai pitäisikö siihen edelleen puuttua sitä laskevin keinoin. (Aluehallintovirasto c; Aluehallintovirasto 2021 a b; Finanssivalvonta 2021 a).

Yleisiä riskitekijöitä ovat esimerkiksi etätunnistaminen ja sen haavoittuvuus, käteinen raha, kertaluontoiset asiakassuhteet, asiakasvaratilit, kompleksit liiketoimet ja toimeksiantosuhteet, kyberrikollisuus sekä virtuaalivaluutat (Aluehallintovirasto 2021 a). Riskitekijöitä ovat myös esimerkiksi yrityksen epätavalliset tai monimutkaiset omistussuhteet sekä liiketoimen toteuttaminen epätavallisissa olosuhteissa (A 2021/929, 8§).

Riskiarvion laadinnassa edellä mainitut tekijät huomioon ottaessa ilmoitusvelvollisella on asianmukaiset sisäiset toimintaperiaatteet, menettelytavat sekä valvonta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien madaltamiseksi, hallitsemiseksi ja kehittämiseksi. (Aluehallintovirasto 2021 b; Rahanpesulaki 2017/444 luku 2, 3§).

Rahanpesulaki (444/2017) asettaa myös muita velvoitteita, kuten asiakkaan tuntemisen koko asiakassuhteen ajan, ja ilman riskiarviota näiden velvoitteiden noudattaminen on mahdotonta (Finanssivalvonta 2021 a). Asiakkaan tuntemista käsitellään myöhemmin tässä luvussa.

3.4 Toimintaohjeet

Riskiarvioon perustuen ilmoitusvelvollisen on laadittava toimintaohjeet riskien hallitsemiseksi sekä rahanpesulain (444/2017) noudattamiseksi. Toimintaohjeeseen sisällytetään kaikki käytännön työn kannalta oleelliset toimintamallit, joilla ilmoitusvelvollinen pyrkii estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista liiketoimien erinäisissä vaiheissa. Toimintaohjeeseen kirjataan asiakkaan tuntemisen menettelyt, asiakkaan toiminnan jatkuvan seurannan toimet, miten epäilyttäviä liiketoimia selvitetään sekä miten niistä laaditaan ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. (Aluehallintovirasto b; Rahanpesulaki 2017/444 luku 9, 1§). Nämä toimintaohjeiden sisältämät käsitteet esitellään seuraavaksi tarkemmin tässä luvussa.

3.5 Asiakkaan tunteminen

Rahanpesulaki (444/2017) velvoittaa ilmoitusvelvollisen tuntemaan asiakkaansa koko asiakassuhteen ajan (Valtioneuvosto 2021). Asiakkaidensa tunteminen on ilmoitusvelvollisen yksi tärkeimmistä velvollisuuksista. Kirjanpitäjän on tunnistettava asiakkaansa myös silloin, kun hän tuntee asiakkaansa henkilökohtaisesti (Aluehallintovirasto 2021 a).

Asiakkaan tunteminen tarkoittaa tietoa siitä, millaista tämän tavanomainen toiminta on, kenen kanssa ilmoitusvelvollinen asioi sekä millaista tämän normaali toiminta on. Käytännössä tämä tarkoittaa seuraavia asioita:

- asiakkaan henkilöllisyyden todentamista virallisen asiakirjan muodossa,
- asiakkaan edustajan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista,

- arvioimalla sitä, onko asiakassuhteessa syytä soveltaa tehostettua tuntemismenettelyä
- yritys- ja muun yhteisöasiakkaan tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista ja tarvittaessa henkilöllisyyden todentamista sekä
- asiakkaan tai tosiasiallisen edunsaajan taustoihin perehtymistä ja tiedonhankintaa poikkeavien liiketoimien taustalla. (Aluehallintovirasto 2021 a; Aluehallintovirasto b; Rahanpesu.fi a).

1.1.2022 astui voimaan rahanpesulain muutettu kohta, joka käsittelee yrityksen tietojen keräämistä ja säilyttämistä. Uusi kohta velvoittaa ilmoitusvelvollisen säilyttämään oikeushenkilön täydellisen nimen, rekisterinumeron, rekisteröimispäivän, rekisteriviranomaisen sekä tarvittaessa myös yhtiöjärjestyksen selvityksen. (Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 3§).

Asiakkaan tuntemistiedot on dokumentoitava, pidettävä ajantasaisina ja säilytettävä luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan. Tiedot on säilytettävä erillään asiakastiedoista, eikä asiakkaalla ole näihin tarkistus-oikeutta. Aineistoa säilytetään tietoturvalisessä ympäristössä erillään asiakasrekisteristä. (Finanssivalvonta 2018 a; Rahanpesulaki 444/2017 luku 3, 2–3§).

Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pysty tuntemaan asiakastaan, ei ilmoitusvelvollisella ole oikeutta perustaa asiakassuhdetta, ylläpitää sitä tai suorittaa liiketoimintaa. Ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja asiakkuuksia. Mikäli tämä arvioi, että kyseessä saattaa olla epäilyttävä liiketoimi, on asiakkaan tuntemista koskevat toimet välittömästi keskeytettävä. (Aluehallintovirasto 2021 a; Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 1§).

Ilmoitusvelvollisessa on velvollisuus tarkistaa asiakkaan henkilöllisyys satunnaisessa asiakkuudessa seuraavissa tilanteissa:

- mikäli liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus on vähintään 10 000 euroa,

- liiketoimi on varainsiirto, joka suoritetaan maksunpalveluntarjoajan kautta osittain sähköisesti ja ylittää 1000 euroa,
- tavaroiden myynnistä saatava tai maksettava summa on käteistä rahaa ja ylittää 10 000 euroon,
- ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyvän terrorismin rahoittamista tai tämä epäilee aiemmin todennetun asiakkaan henkilötietojen luotettavuutta. (Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 2§; Valtiovarainministeriö 2021 a).

3.5.1 Yksinkertaistettu ja tehostettu tuntemisvelvollisuus

Yksinkertaistettu tuntemismenettely edellyttää sitä, että asiakassuhteen vähärisisyys on perusteltu ilmoitusvelvollisen riskiarviossa (Aluehallintovirasto 2021 a). Yksinkertaistetussa tuntemisessä kyse on mahdollisuudesta kevennettyyn menettelyyn, kun tunnistetaan asiakas ja tämän edustaja, tunnistetaan ja todennetaan tosiallinen edunsaaja, selvitetään asiakasta koskeva informaatio, arvioidaan jatkuvan seurannan tarvetta tai selonottovelvollisuutta, tai kun arvioidaan asiakkaan tuntemistietojen säilyttämistä. Menettelyjen keventäminen ei poista velvollisuuksia, mutta esimerkiksi tuntemistietojen määrä tai henkilöllisyyden todentamisen ajoituksia voidaan määritellä toisin (Valtioneuvosto 2018; Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 8§.)

Tehostettua tuntemisvelvollisuutta on käytettävä, jos riskiarvion perusteella asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen kytkeytyy tavanomaista suurempi riski rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Näin on toimittava myös silloin, kun asiakkaalla tai liiketoimella on liitoskohta EU:n komission määrittelemään valtiioon, joka on määritelty riskitekijäksi EU:n sisämarkkinoille (Aluehallintovirasto 2021 a b.) Tehostettu tuntemismenettely tarkoittaa erityishuomion kohdistamista asiakkaaseen tai liiketoimeen. Huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi asiakkaan henkilöllisyyden varmentamiseen ja sen todentavaan luotettavaan dokumenttiin, liiketoimien taustoihin huolelliseen perehtymiseen, asiakassuhteen seurantaan

sekä varallisuuden alkuperään. Myös mikäli asiakas etätunnistetaan, kyse on poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä tai tämän perheenjäsenestä, on tehostettua menettelyä käytettävä poikkeuksetta. Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö toimii tai on toiminut esimerkiksi parlamentin jäsenenä, valtionpäämiehenä, suurlähettiläänä tai keskuspankin johtokunnan jäsenenä (Rahanpesu.fi d; Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 10§.)

3.5.2 Tosiasiallinen edunsaaja

Tosiasiallinen edunsaaja on rahanpesulaissa henkilö, jolla on omistajuus yritykseen tai muutoin nauttii siinä määräysvaltaa (Patentti- ja rekisterihallitus 2020). Edunsaaja omistaa joko yli 25 prosentin yrityksen osakkeista, omistaa 25 prosentin osuuden yrityksen äänimäärästä tai käyttää muulla perusteella tosiasiallista määräysvaltaansa yrityksessä (Aluehallintovirasto b; Rahanpesulaki 2017/444 luku 1, 5–7§.) Edunsaaja on aina luonnollinen henkilö, joten kuolinpesä, yritys tai yhdistys eivät voi edustaa tosiasiallista edunsaajaa. Jos tosiasiallista edunsaajaa ei ole, esimerkiksi julkisyhteisön omistamassa yhtiössä, pidetään edunsaajana hallitusta, toimitusjohtajaa tai muuta henkilöä, joka on vastaavan laisessa asemassa (Patentti- ja rekisterihallitus 2020.)

Ilmoitusvelvollisella on velvollisuus tunnistaa tosiasialliset edunsaajat aina. Tämän on myös otettava kalenterivuoden aikana yhteys asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkastamista varten (Aluehallintovirasto 2021 a; Rahanpesulaki 444/2017 3 luku, 6§.) Mikäli ilmoitusvelvollinen havaitsee puutteita tai epä johdonmukaisuuksia tosiasiallisen edunsaajan rekisteröidyissä tiedoissa, on näistä välittömästi raportoitava rekisterin ylläpitäjälle (Rahanpesulaki 2017/444 luku 6, 5§).

3.5.3 Jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Selonottovelvollisuuteen perustuen ilmoitusvelvollisella on vastuu hankkia informaatiota asiakkaansa toiminnasta, laadusta ja laajuudesta sekä perusteista tuotteen tai palvelun käyttöön (Finanssivalvonta 2018 a). Hankittavan tiedon määrä perustuu siihen, mitä ilmoitusvelvollinen itse on omassa riskiarviossaan katsonut tarpeelliseksi. Ilmoitusvelvollisen on paneuduttava asiakkaan toimiin siinä määrin, että sen on mahdollista havaita poikkeavia liiketoimia (Aluehallintovirasto b). Ilmoitusvelvollinen on velvoitettu seuraamaan asiakkaidensa toimintaa ja seurannan tulee olla suhteessa asiakassuhteen riskisyyteen. Käytännössä tämä mahdollistaa epätavalliset vakituisissa asiakassuhteissa epätavalliset toimet voidaan havaita sen aikaisempaan toimintaan verraten ja kertaluontoisissa asiakkuuksissa selonotto kohdistuu toimialan vertailuun. Tarpeen vaatiessa varojen lähde on pyrittävä selventämään (Aluehallintovirasto 2021 a; Rahanpesulaki 2017/444 luku 3, 4§.)

3.6 Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Huomiota on kiinnitettävä epäilyttäviin liiketoimiin, jotka poikkeavat tavanomaisesta toiminnasta esimerkiksi sen suuruuden tai rakenteensa vuoksi, taikka toimet eivät sovi ilmoitusvelvollisen tietämykseen perustuen asiakkaan toimintaan (Aluehallintovirasto 2021 c). Liiketoimen epäilyttävyyttä arvioitaessa voidaan verrata muuta toimialan liiketoimintaa, asiakkaiden tavanomaista käyttäytymistä tai tiettyjen tuotteiden tai palveluiden ominaispiirteitä. Epäilyttävinä toimina nähdään sellaiset liiketapahtumat, joille ei löydy järkevää selitystä liiketaloudellisesta näkökulmasta (Finanssivalvonta 2021 b.)

Mikäli ilmoitusvelvollinen kokee liiketoimen epäilyttäväksi tai epäilee siihen sisältyvien varojen kohteen olevan rahanpesu tai terrorismin rahoittaminen, on tämän keskeytettävä tai kieltäydyttävä siitä. Liiketoimen suorittaminen loppuun on kuitenkin sallittua, mikäli se edesauttaa tosiasiallisen edunsaajan selville saamista. (Aluehallintovirasto 2021 d, luku 3; Rahanpesulaki 444/2017 luku 4, 5§).

Jos ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeavan liiketoimen, täytyy tämän selvittää liiketoiminnan ja varojen alkuperää, tarkoitusta ja perusteita tarkemmin selontovollisuuden puitteissa (Aluehallintovirasto b). Poikkeavan liiketoimen havaitseminen velvoittaa ilmoitusvelvollista ryhtymään selvitystoimiin välittömästi ja ilmoitus selvityskeskukseksi on tehtävä viipymättä selvittelykeskuksen sähköistä sovellusta, tai erityisestä syystä johtuen myös muuta tietoturvallista menettelyä käyttäen (Finanssivalvonta 2021 b; Rahanpesu.fi f). Ilmoitus tehdään riippumatta siitä, onko asiakassuhde perustettu tai siitä kieltäytytty, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty tai siitä kieltäytytty (Poliisi.fi 2021; Rahanpesulaki 2017/444 luku 4, 1§).

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) säättää rahanpesun selvittelykeskuksen toimia sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskevasta rekisteristä. Rahanpesun selvittely-yksiköillä on merkittävä rooli sen torjunnassa. Selvittelykeskus vastaanottaa ilmoitusvelvollisten suorittamat ilmoitukset, analysoi saatua tietoa ja jakaa olennaisen materiaalin muille viranomaisille. Selvittelykeskuksen toiminta on kansainvälistä. Suomessa rahanpesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisissa. (Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 2017/445, 2§; Poliisi).

Ilmoituksessa on oltava asiakkaan tuntemistiedot sekä tiedot liiketoimen laadusta, liiketoimen varojen määrästä ja valuutasta, niiden alkuperästä tai kohteesta ja syystä, joka teki liiketoimesta epäilyksiä herättävän. Lisäksi ilmoituksessa mainitaan, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai onko siitä kieltäytytty. Selvityskeskukseksi on annettava kaikki epäilyn selvittämisen kannalta olennaiset tiedot ja asiakirjat kohtuullisessa määrässä. (Aluehallintovirasto 2021 d; Rahanpesulaki 2017/444 luku 4, 1–2§).

3.7 Rahanpesun valvonta ja valvontarekisteri

Yrityspalvelun tarjoajat, jotka liike- tai ammattitoimintana hoitavat esimerkiksi kirjanpito- tai toimeksiannosta tai tarjoavat verotukseen liittyvää tukea, ovat velvollisia hakeutumaan rahanpesun valvontarekisteriin (Aluehallintovirasto 2021

a). Rahanpesulain (444/2017) nojalla annettuja velvoitteita sekä niiden säännösten ja määräysten noudattamista tilitoimistoissa valvoo Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Ilmoitusvelvollisen on rekisteröidyttävä siihen 14 vuorokauden kuluessa toiminnan aloittamisesta ja rekisteröitymisen jälkeen se on toistaiseksi voimassa oleva (Aluehallintovirasto a; Aluehallintovirasto 2021 a; Rahanpesulaki 2017/444 luku 5, 7§.)

Rekisterin tarkoituksena on valvoa niitä yrityksiä ja muita elinkeinonharjoittajia, joiden toiminnassa on mahdollisuus tunnistaa rahanpesua ja terrorismin rahoitusta tai joita voidaan käyttää hyväksi näihin tarkoituksiin (Aluehallintovirasto b). Rahanpesun valvontarekisteri on julkinen, jolloin jokaisella on oikeus tarkastella rekisteriin tallennettuja tietoja yksittäisistä toimijoista. Aluehallintovirastolla on myös laajat tiedonsaantioikeudet ilmoitusvelvollisesta toimijasta. Aluehallintovirasto voi suoritta esimerkiksi ilmoitusvelvollisen liiketiloihin tarkastuksia sekä asiakirjatarkastuksia (Aluehallintovirasto a.)

3.8 Salassapitovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella ja ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevilla henkilöillä on salassapitovelvollisuus, eivätkä nämä saa paljastaa ilmoituksen tekemistä ilmoituksen kohteelle tai muulle henkilölle. Rekisteröidyllä ei siis ole oikeutta tarkastaa itse näitä tietoja. Rekisteröiden pyynnöstä tietosuojavaltuutettu on oikeutettu tarkistamaan tiedot tämän puolesta. (Rahanpesulaki 444/2017 luku 4, 4§).

3.9 Työntekijöiden koulutus

Ilmoitusvelvollisella on edellytykset huolehtia siitä, että tämän työntekijät saavat koulutuksen rahanpesulain (444/2017) nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi. Henkilöstöä on perehdytettävä tunteman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitsemisesta, estämisestä ja selvittämisestä käsittelevät säännökset.

Yrityksen johdosta on määritettävä ja nimettävä henkilö, joka on vastuussa rahanpesulain velvoitteiden täyttymisestä yrityksessä. (Aluehallintovirasto b; Finanssi-
valvonta 2018 b; Rahanpesulaki 2017/444 luku 9, 1§).

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Teoreettinen viitekehys

Soveltavassa tutkimuksessa teoria nähdään keinona tuottaa tietoa tutkimusaineistosta (Eskola & Suoranta 2000, 81). Puusan ja Jutilan mukaan (2020, 89) tutkimusta tehdessä lähdetään tyypillisesti liikkeelle ”teorioiden maailmasta”, joka käsittelee tutkimusongelman ja sitä koskevan aihepiirin aikaisemmasta jo olemassa olevasta tietämyksestä ja tutkimuksesta. Vilkan (2021, 37) mukaan tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja käsitteet on avattava tutkimuksen lukijalle selkeästi ja tarkasti. Tässä opinnäytetyössä teoreettinen viitekehys muodostuu kahdesta selkeästä teoriakokonaisuudesta: rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen sekä niiden estäminen. Ensimmäinen teoriakokonaisuus pyrkii avaamaan käsitteet ja selittää tutkimusongelman ilmiöitä. Toisessa kokonaisuudessa syvennyttään keinoihin, joilla toimintaa ehkäistään.

4.2 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytetään teemahaastatteluja. Tutkimusmenetelmän valintaa ohjaa pääsääntöisesti se, mistä tietoa etsitään tai minkälaista tietoa tavoitellaan ja keneltä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 184). Toisin sanoen siis se, mikä on tärkeintä tutkimusongelman ratkaisun kannalta.

Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa prosessoidaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Laadullisessa tutkimuksessa erilaiset haastattelutyypit ovat tutkimusaineiston keruumetodeina useimmin hyödynnettyjä. Haastattelua voidaan kuvata keskusteluksi, jolla on etukäteen asetettu päämäärä. Lisäksi haastattelu on vuorovaikutteista, joten haastattelun kummatkin osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelu on tutkimusmetodina ajattelun ja tietoisuuden sisältöihin ohjautuva, ja sen päämääränä on saavuttaa sellainen aineisto, jonka pohjalta on mahdollista tehdä tutkittavasta kohteesta

vakuuttavia päätelmiä. Toisaalta laadullinen tutkimus ei niinkään pyri löytämään absoluuttista totuutta, vaan keskiössä ovat käsitykset ja kokemukset. (Puusa & Juuti 2020, 103; Vilkkä 2005, 97–98; Vilkkä 2021, 118).

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Teemahaastatteluun valikoidaan tutkimusongelman ratkaisun kannalta keskeiset ja välttämättömät teemat, mutta tarkka kysymysten asettelujärjestys ja muoto puuttuvat, jolloin voidaan edetä haastattelutilanteessa luontevalla tavalla. (Hirsjärvi ym. 2009, 208; Vilkkä 2021, 124). Haastattelussa hyödynnettävät kysymykset johdetaan tutkimuksen teoreettisesta viitekehystä.

Tämä tutkimus on toteutettu tapaustutkimuksena. Tapaustutkimus on empiiristä tutkimusta ja yksittäistapauksia koskeva tutkimusmenetelmä, jonka tähtäimenä on hankkia tietoa kaikista niistä seikoista, jotka liittyvät tapaukseen ja auttavat ymmärtämään kohdetta sen omassa ympäristössä. Tavoitteena on saada intensiivistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta kohteesta (Hirsjärvi ym. 2009, 134; Puusa & Juuti 2020, 92.) Tapaustutkimuksen etuna pidetään Metsämuurosen (2006, 91) mukaan esimerkiksi sitä, että tutkimuksen lähtökohta on toiminnallinen ja tuloksia sovelletaan usein käytännössä.

4.3 Haastattelu ja haastattelun toteutus

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, sillä tutkimusongelman selvittämisen kannalta oli järkevää pilkkoa aihe keskeisiin osa-alueisiin. Haastattelussa (Liite 1) käy ilmi kaksi osa-aluetta, jotka ovat johdettu tutkimuksen teoriasta. Ensimmäinen teema käsittelee rahanpesun ja terrorismin rajoittamisen tunnistamista, ja toinen teema pyrki erittelemään niitä toimia, joilla haitallisia toimia konkreettisesti estetään.

Toisinaan tutkimuksen kannalta on tarpeellista tutkia koko perusjoukko, jolloin tutkimuksesta käytetään termiä kokonaistutkimus (Metsämuuronen 2006, 45).

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään koko perusjoukon tutkimista, sillä haastateltavina olivat molemmat toimeksiantajayrityksen työntekijät, jotka yhdessä lukuun ottamatta tutkimuksen tekijää muodostavat koko yrityksen työvoiman, eli tutkimuksen näkökulmasta perusjoukon. Kohderyhmää koskettaa olennaisesti tutkimuksessa käsiteltävät aiheet, sillä rahanpesun estäminen on jokaisen tilitoimistossa työskentelevän velvollisuus. Kokonaistutkimuksessani haastateltavien määrä on pieni, mutta se on tämän tutkimuksen kannalta optimaalinen, sillä tutkimuksessa pyritään myös selvittämään sitä, onko toimeksiantajayrityksen nykytila riittävällä tasolla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen vastaisissa toimissa. Näin ollen kukaan yrityksen ulkopuolinen henkilö ei pystyisi antamaan tutkimuskysymyksiä kannalta olennaista tietoa. Haastateltaville aihe oli enimmäksään jollain tasolla tuttu, mutta siihen, kuinka paljon tietämystä haastateltavilla oli, pyrittiin saamaan teemahaastattelussa esille.

Teemahaastattelut toteutettiin maaliskuun 2022 aikana. Toinen haastatteluista kesti 8 minuuttia ja toinen 7 minuuttia. Haastatteluissa ei esiintynyt puheenomaista keskustelua, vaan kysymyksestä siirryttiin toiseen luontevasti. Kysymysten esittämisjärjestys oli sama kuin haastattelulomakkeella (Liite 1).

4.4 Aineiston analysointi

Empiirisessä tutkimuksessa ennen päätelmiä tehdään esityöt. Ensimmäisessä vaiheessa arvioidaan, onko tutkimusaineistossa virheellisyyksiä, tai puuttuuko siitä tietoja (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Tässä opinnäytetyössä tutkimus toteutettiin teemahaastattelulla. Haastateltavia oli ainoastaan kaksi ja kuhunkin esitettyyn kysymykseen saatiin vastaukset, jotka vastasivat kysymyksen esittämistä. Toinen vaihe on tietojen täydentäminen (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ollut täydentämiselle tarvetta, sillä haastattelut saatiin toteutettua koko perusjoukosta. Kolmanteen vaiheeseen sisältyy aineiston järjestäminen tiedon tallennusta ja analyyseja varten (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Tutkimuksessa aineisto järjestettiin kysymyksittäin ja henkilöittäin.

Laadullisesti hankittu aineisto kirjoitetaan usein puhtaaksi litteroinnin avulla (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Tutkimuksessa litteroitiin koko kerätty aineisto ja aineistoa lähdettiin analysoimaan heti aineiston keruun, esitöiden ja litteroinnin jälkeen.

Aineiston analyysin tarkoituksena on ymmärtää, kuvailla ja tulkita tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Kyse analyysissä ei ole puhtaasta faktoihin perustuvasta tiedosta, vaan tutkijan pyrkimyksenä on avata jokin konteksti, jossa hänen kuvaamansa aihe näyttäytyy. Tutkija on itse läsnä tutkimusvaiheessa ja näin aloittaa aineiston analyysin jo sen hankintavaiheessa. Analysointi jatkuu aineiston hankinnan jälkeen usein kahdesta eri näkökulmasta. Tutkija pyrkii tarkastelemaan aineistoa päämääränään luokitella se tiettyihin teemoihin ja kategorioihin, joihin aineisto on mahdollista luokitella. Toisaalta tutkija pyrkii lisäämään omaa tietämystään aiheesta etsimällä tietoa eri teorioista ja tutkimuksista. Nämä vaikuttavat olennaisesti siihen, minkälaisiin teemoihin ja kategorioihin tutkija lopulta päätyy tutkimuksen kannalta. Tutkijassa siis yhdistyvät sekä tutkimusaineistossa esiintyvät yksityiskohdat että teoriassa esitetyt näkökulmat. Aineiston analyysin laatu voidaan nähdä tutkijan kykyä tulkita ja ymmärtää sitä ilmiötä, jota hän tutkii. (Puusa & Juuti 2020, 143–144).

Tämän tutkimuksen tutkimusaineistoon on pureuduttu teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Analyysin aikana tutkijan ajattelua ohjaa teoria, jolloin aineistosta etsitään nousevia merkityksiä, joita rinnastetaan jo olemassa olevaan tietoon tai malliin (Leinonen 2018.) Tässä tutkimuksessa teoriassa esitellyt käsitteet liitetään tutkimuskohteen toimintoihin, jonka pohjalta voidaan tehdä päätelmiä empiirisessä tutkimuksessa esiin nousevista merkityksistä.

Laadullisen tutkimuksen analysointi tuo yhteen analyysin ja synteessin. Tutkija pilkkoo osiin kerätyn aineiston, tekee aineiston pohjalta synteesejä ja kokoaa sen uudelleen (Puusa & Juuti 2020, 146–147). Tämän tutkimuksen nauhoitetut haastattelut analysoitiin teemoittain litteroinnin yhteydessä. Jokaiseen tutkimuskysymyksen kummankin haastateltavan kohdalla perehdyttiin huolellisesti ja niitä käsiteltiin ensimmäisessä vaiheessa yksittäin. Kullekin vastaukselle pyrittiin löytämään

eri näkökulmia, ja vasta tämän jälkeen tarkasteltiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia haastateltavien vastauksien välillä ja tehtiin niistä johtopäätöksiä. Osa kysymyksien vastauksista poikkesivat toisistaan, mutta vastaukset eivät heikentäneet niistä tehtäviä johtopäätöksiä vaan antoivat kokonaiskuvasempaa ymmärrystä tutkimuskohteesta.

5 TUTKIMUSAINEISTON TULOKSET

Tässä luvussa eritellään teemahaastatteluissa ilmenneet tutkimustulokset. Haastatteluun osallistui kaksi henkilöä, sillä tutkimuskysymysten vastauksien kannalta oleellista on ainoastaan toimeksiantajayrityksessä työskentelevät henkilöt ja heidän toimensa sekä tietämyksensä. Tutkimustulokset käydään läpi samassa järjestyksessä, jossa ne on puolistrukturoidussa haastattelulomakkeessa (liite 1) esitetty. Haastattelut suoritettiin niin, että kummatkin osapuolet, sekä haastateltava että haastattelija olivat läsnä. Tutkimuskysymykset on *kursivoitu*.

5.1 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistaminen

Minkälainen konkreettinen liiketoimi herättäisi teissä epäilyksiä rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta? Oletteko kohdanneet niitä?

Sekä haastateltava A että B nostivat esiin sen, että suuret käteisvarat tai käteiskauppa herättäisivät epäilyksiä siitä, että kyseessä saattaisi olla toimi, joka kytkeytyy rahanpesuun. Haastateltava A mainitsi, että epäilyttävät tulot pankkitilille tai ulkomaanmaksut herättäisivät myös kysymyksiä. Haastateltavat eivät kuitenkaan työssään koskaan ollut kohdannut sellaista. Haastateltavat eivät myöskään eritelleet sellaisia toimia, jotka he arvioisivat liittyvän erityisesti terrorismin rahoittamiseen.

Oletteko koskaan kieltäytyneet asiakassuhteesta asiakkaan tai liiketoimen epäilyttävyyden takia? Mikä teki/tekisi asiakkaasta tai liiketoimesta epäilyttävän?

Haastateltava A arvioi, että mikäli asiakas vastustelea virallisten asiakirjojen esittämistä tai asiakkaasta herää epäily, että tämä salaa jotain. Lisäksi yrityksen omistussuhteiden ristiriitaisuus tai muuten yhteensopimattomuus antaisivat vaikutelman epäilyttävästä asiakkaasta. Haastateltava B kertoi, että epäilyttävällä asiakkaalla olisi epäilyjä herättäviä rahasiirtoja. Esimerkiksi suuret menot, mutta ei juurikaan tuloja voisi herättää yrityksen toiminnassa epäilyksiä.

Minkälaiset mahdollisuudet tilitoimiston työntekijällä on mielestänne työssään havaita rahanpesua ja terrorismin rahoittamista?

Haastateltava A:n mukaan kirjanpitäjä voi pankkitilitapahtumista havaita jonkin verran haitallisia toimia ja tällä tavoin edistää rahanpesun estämistä, mutta mikäli kyseessä on käteinen valuutta, ei mahdollisuuksia ole. Haastateltava B taas arvioi, että mahdollisuudet tunnistaa näitä toimia ovat hyvät. Vastauksissaan kummatkin haastateltavat nostivat jälleen esiin epäilyttävät siirrot pankkitileiltä sekä suurien käteisvarojen määrän, joiden alkuperästä ei ole selvitystä eikä niitä voida selvittää.

Tilitoimistot tekivät rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista 31 kappaletta vuonna 2020. Millaiseksi koette tilitoimiston roolin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä tämän tiedon pohjalta?

Haastateltava A kommentoi, että ilmoitusten määrä vaikuttaa hyvin alhaiselta siihen nähden, mitä se voisi olla. Haastateltava B koki, että tilitoimistojen mahdollisuudet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ovat hyvät, vaikka määrä on alhainen. Sekä henkilö A että B arvioivat, että rahanpesun valvonta on tilitoimiston näkökulmasta niin tuore velvoite, ettei tietämys ole vielä tarpeeksi laaja. Molemmat haastateltavista myös arvioivat, että tulevaisuudessa ilmoitusten määrä tulee nousemaan.

5.2 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen

Kuinka hyvin olette perehtyneet rahanpesulaissa asetettuihin säästöksiin, jotka koskevat ilmoitusvelvollisia ja mitkä ovat mielestänne tärkeimmät velvoitteet?

Haastateltava A sanoi, että on lukenut ohjeistuksen läpi, mutta kokee silti puutteita tietämyksessä. A:n mukaan tärkein tilitoimiston velvoite on ilmoitusvelvollisuus.

Haastateltava B kertoi, että perehtyisi tarkemmin niihin, mikäli ilmoituksen tekemiseen tulisi aihetta. Tässä vaiheessa kuitenkin sellaisiin toimiin ei ole vielä tarvinnut ryhtyä, sillä huomiota herättäviä tapauksia hän ei ole kohdannut.

Oletteko laatineet tilitoimistolle oman toiminnan rahanpesun riskiarvion? Pystytekö määrittelemään millaisia asioita riskiarvioon tulisi sisältyä?

Haastateltava A kertoi, että toiminnalle on laadittu riskiarvio, mutta sen oikeellisuudesta ei ole varmuutta. Sisältöä hän ei tarkemmin kommentoinut. Haastateltava B vastasi, että riskiarvio omalle toiminnalle on laadittu ja siihen sisältyvät ne asiakkaat, joiden liiketoimintaan liittyy käteistä varallisuutta.

Mitä haasteita riskiarvion laadintaan sisältyy?

Haastateltava A: mukaan haasteellista on se, että kokemusta tai tietämystä ei ole rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyen ja konkreettisia toimia on hankala arvioida tai verrata. Lisäksi hän mainitsi toimeksiantajayrityksen toiminnan koon pienuuden, jolloin konkreettisen riskin tunnistaminen on hankalaa. Haastateltava B ei osannut arvioida mitään haasteita siihen liittyen.

Oletteko laatineet käytännön toimintaohjeet riskien hallitsemiselle? Mitä niihin ohjeisiin sisältyy?

Haastateltava A kertoi, että toimintaohjeita ei todennäköisesti ole laadittu. Haastateltava B ei osannut kommentoida lainkaan, onko toimintaohjeet laadittu eikä myöskään sen sisällöllisistä vaatimuksista.

Vaatiiko rahanpesulaki tilitoimistolta jotain konkreettisia toimia, esimerkiksi ilmoittautumista tietyille taholle?

Molemmat haastateltavat vastasivat, että valvontarekisteriin täytyy ilmoittautua ja niin on toimittu.

Kuinka menettelette, mikäli havaitsette epäilyttävän liiketoimen?

Henkilö A arveli, että jonkinlainen ilmoitus liiketoimesta täytyy tehdä, mutta käytännön toimista ei ole tietämystä.

Haastateltava B kertoi, että ensimmäinen toimi olisi todennäköisesti epäilyttävään liiketoimeen perehtyminen itsenäisesti ja pyrkimys selvittää sen tarkoitus asiakkaalta. Mikäli järkevää vastausta ei saisi, tekisi hän liiketoimesta ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle.

Millaisissa tilanteissa ja miten tunnistatte asiakkaanne varmentamalla tämän henkilöllisyyden?

Haastateltava A:n mukaan henkilöllisyys tarkistetaan aina uuden asiakassuhteen alkamisen yhteydessä tai asioidessa uuden asiakkaan kanssa, useimmiten ajokortista.

Haastateltava B kertoi, että koska kyseessä on pieni paikkakunta, asiakaskunta on pieni ja asiakkaiden kanssa asioi kasvokkain paljon, ei tunnistamiselle ole tarvetta. Tunnistaminen tapahtuu kasvotusten eikä lisäselvityksille ole näissä olosuhteissa ollut tarvetta.

Kuinka luotettavia käyttämänne tunnistamisen menetelmät mielestänne ovat?

Haastateltava A tarkensi edeltävää kysymystä, että useimmiten henkilöllisyys tarkistetaan ajokortista, vaikka se ei virallinen tunnistamisen asiakirja olekaan. Asiakas kuitenkin antaa jatkuvassa asiakassuhteessa kirjanpitäjälle valtuudet hoitaa toimeksiantoa hänen puolestaan, joka tapahtuu käyttämällä hänen henkilökohtaisia tunnistusvälineitään, jotka taas varmistavat tunnistamisen. Haastateltava A:n mukaan tunnistamisen menetelmät ovat luotettavia ja riittäviä.

Haastateltava B korosti, että pienessä yrityksessä käytettävät tunnistamisen menetelmät ovat riittäviä. Jos kyse olisi suuremmasta tilitoimistosta, olisi se haasteellisempaa. Silloin täytyisi tunnistamisen menetelmiä korostaa ja edistää.

*Onko asiakkaiden toiminnan jatkuva seuranta mielestänne merkityksestä?
Miksi/miksi ei?*

Kummankin haastateltavan mukaan jatkuva seuranta tapahtuu poikkeuksetta, kun samojen yritysten kuukausikirjanpitoa kirjataan ja samalla seurataan. Tällöin voidaan havaita poikkeuksellisia toimia ja se tekee seurannasta merkityksestä.

Millaista koulutusta olette saaneet koskien rahanpesulain velvoitteita?

Sekä haastateltava A että haastateltava B eivät olleet saaneet koulutusta lukuun ottamatta yleisiä ohjeistuksia, jotka ovat löydettävissä internetistä.

Kaipaisitteko koulutusta näihin liittyen?

Haastateltava A toivoi, että koulutusta rahanpesulain velvoitteisiin olisi merkityksestä saada. Haastateltava B ei kokenut koulutukselle tarvetta. Hän kuitenkin mainitsi, että jos asiakkaita, joiden toimintaan sisältyisi rahanpesun suurempi riski olisi enemmän, koulutus olisi tarpeellinen. Silloin täytyisi jatkuvasti pysyä ajan tasalla ja olla tietoinen kaikista velvoitteista, jotta riskit voidaan tunnistaa ja haitallinen toiminta estää.

Kuinka helposti löydettävissä viranomais määräykset rahanpesulaista mielestänne ovat ja kuinka selkeästi ne on esitetty?

Haastateltava A:n mukaan ohjeistusta ei ole helppo löytää eikä se ole myöskään selkeästi ohjeistettua. Haastateltava B taas kertoi, että ohjeistukset ovat löydettävissä helposti internetistä ja ne ovat myös ymmärrettävissä.

Millaisia muutoksia kaipaisitte niihin?

Haastateltava A totesi, että olisi hyvä, kun ohjeistukset ylipäänsä löytyisivät. Haastateltava B ei osannut eritellä sellaisia konkreettisia muutoksia, jotka selkeyttäisivät tiedonsaantia.

6 YHTEENVETO

Tämä luku tulkitsee ja selittää niitä johtopäätöksiä, jotka on aineiston analyysin avulla saatu esille. Tulkinta on Hirsjärven (2009, 229) mukaan aineiston analyysissä nousseiden merkitysten havainnollistamista ja pohdintaa. Lisäksi luvussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä, sillä tulkintaongelmia ja tulkinnan kohteita nousee esiin monentasoisina. Viimeiseksi pohditaan, mitä hyötyjä tutkimuksen tekemisestä oli ja esitetään jatkotutkimusehdotuksia tutkimustuloksien pohjalta.

6.1 Johtopäätökset

Tämä opinnäytetyö pyrki ratkaisemaan, miten rahanpesu ja terrorismin rahoittamisen estäminen näkyy toimeksiantajayrityksessä. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastaus seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

1. Kuinka hyvin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöt tunnistetaan toimeksiantajayrityksessä?
2. Miten rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estetään toimeksiantajayrityksessä?
3. Miten toimeksiantajayritys voi edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia?

Tutkimuksen haastatteluaineisto on teemoitettu, mutta tutkimuksen vastauksien kannalta luokittelu jakautui tutkimuskysymysten mukaisesti havainnollistamaan ja esittämään vastaukset mahdollisimman selkeästi.

Tapaustutkimus aloitettiin perehtymällä tutkimusaiheeseen liittyvään olemassa olevaan teoreettiseen tietoon, joka loi tutkimukselle teoreettisen viitekehyksen ja alustan empiiriselle luvulle. Teoriaosuutta seurasi laadullinen tutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä hyödynnettiin puolistrukturoitua haastattelua. Teema-haastatteluista poimittiin laajasti tietoa tutkimusaiheesta, jonka avulla saatiin

tutkimuskysymyksiin vastauksia. Johtopäätöksissä kytkeytyvät sekä teoria että empiirinen osuus.

Kuinka hyvin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöt tunnistetaan toimeksiantajayrityksessä?

Vuonna 2020 kirjanpitäjät tekivät ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista ja terrorismin rahoittamisesta 31 kappaletta (Poliisi 2021 a). Määrä on Laakson (Taloushallintoliitto 2021) mukaan vaarallisen alhainen ja se onkin vain 0,05-% kaikista ilmoitusvelvollisten tekemistä ilmoituksista (Poliisi 2021 a; Poliisi 2021 b). Haastateltavat vahvistivat tietämyksensä parantamisen tarpeeseen ja osoittivat olevansa tietoisia ilmiön laajuudesta ja siitä, että kirjanpitäjien tekemät ilmoitukset ovat hyvin alhaisella tasolla. Kuitenkin vuonna 2021 ilmoitusten määrä oli kesäkuuhun mennessä sama kuin koko edellisenä vuonna, joten ilmoitusten määrä on loivassa nousussa (Poliisi 2021 a). Myös haastateltavat uskoivat, että tulevaisuudessa kirjanpitäjät tulevat tekemään enemmän ilmoituksia.

Käteinen valuutta on rahanpesun yleinen riskitekijä (Valtiovarainministeriö 2021 a). Haastatteluissa ilmeni, että suurten käteisvarojen tai käteiskauppojen määrä herättäisi toimeksiantajan työntekijöissä epäilyksiä siitä, että kyse saattaisi olla rahanpesusta tai terrorismin rahoittamiseen liitoksissa olevista toimista. Sijoitusvaihe onkin rahanpesussa kiinnijäämisen kannalta riskisin vaihe (About Business Crime Solutions). Rahanpesun palautusvaiheen tarkoituksena on siirtää kierrätetty rikoshyöty takaisin lailliseen talouskiertoon ja myös siihen voi sisältyä suuria tai epäilyttäviä tilisiirtoja (FATF 2018). FATF:n (2020 a) mukaan rahanpesun häivytysvaiheeseen usein liittyy varallisuuden etäisyyden lisäämistä pankkisiirroilla ympäri maailmaa, ja myös toinen haastateltavista mainitsi ulkomaan rahasiirtojen epäilyttävyyden. Epäilyttävä asiakkuus saattaa näyttäytyä myös yritysrakenteessa, johon viittaavat epätavalliset tai ristiriitaiset omistussuhteet (A 929/2021 8§). Haastateltava osasikin eritellä kyseisen seikan epäilyttäväksi, joka johtaisi jatkotoimenpiteisiin.

Asianajajaliiton (2021) mukaan terrorismin rahoittaminen ilmiönä on haasteellista identifioida. Myöskään haastateltavat eivät nimenneet sellaisia toimia, joiden erityispiirteet viittaisivat suoranaisesti terrorismin rahoittamiseen. Toisen haastateltavan mukaan on haasteellista arvioida konkreettisia toimia ilmiöön liittyen, kun ei ole juurikaan vertailtavaa tietoa. Terrorismin rahoittamiseen viittaavia toimia onkin Suomessa edennyt esitutkintaan vain yksi kappale (Valtiovarainministeriö 2021). Lisäksi vuosina 2018–2020 kaikista tehdyistä epäilyistä vain 0,05-% olivat peräisin epäilyistä terrorismin rahoittamiseen (Poliisi 2021 a; Poliisi 2021. c). Haastatteluissa nousi useaan otteeseen esille suuret käteisvarat sekä epäilyttävät pankkisiirrot tilille. Terroritekoon kohdistuvat varat kuitenkin voivat sitä vastoin olla hyvinkin pieniä summia, kuten palkkatuloja tai muita säästöjä (Valtiovarainministeriö 2021). Lisäksi haastattelut osoittivat, että toimeksiantajalla on tietämys velvollisuudestaan selvittää varojen alkuperää. Terrorismin rahoittamisessa epäily kohdistetaan kuitenkin käyttökohteeseen, eli siihen, mihin varat on sijoitettu. (Aluehallintovirasto c).

Tutkimuksen teorian ja empiirisen osuuden perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että toimeksiantajayrityksessä tunnetaan kokonaiskuvallisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen laajuus ilmiönä. Lisäksi tunnistetaan rahanpesun estämisen kannalta olennaiset piirteet, mutta terrorismin rahoittamisen tuntomerkit ovat tunnistamattomat.

Miten rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estetään toimeksiantajayrityksessä?

Haastatteluista ilmeni, että toimeksiantajayritys on liittynyt aluehallintoviraston valvontarekisteriin, joka on yksi ilmoitusvelvollisen pakotteista (Rahanpesulaki 2017/444, luku 5). Rekisterin tarkoituksena on valvoa yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia, joilla on omassa toiminnassaan mahdollisuus havaita rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, ja joita voidaan käyttää hyväksi näihin tarkoituksiin (Aluehallintovirasto a). Toisaalta aluehallintovirastoon liittyminen ei takaa sitä, että se

nostaisi toimeksiantajan kykyä tehokkaasti estää näitä haitallisia toimia. Liittymisen aluehallintovirastoon antaa kuitenkin ilmoituksen valvojalle, että ilmoitusvelvollista on mahdollista tarkkailla ja tämän toimia valvoa.

Epäilyksiä herättävä liiketoimi on peruste tarkastella liiketoimea tarkemmin, josta kirjanpitäjällä on velvollisuus tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jonka tehtävänä on estää ja selvittää epäilyksiä (Poliisi; Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445 2§). Haastatteluissa ilmeni, että molemmat haastateltavat ovat tietoisia tästä velvollisuudestaan. Lisäksi toinen haastateltavista oli tietoinen vastuusta täyttää selonottovelvollisuutensa ja selvittää tarkempia perusteita epäilyttävälle liiketoimelle (Finanssivalvonta 2018 a). Haastatteluissa nousi esiin, että tietoa epäilyttävän liiketoimen ilmoittamisesta toimeksiantajalla ei ollut. Kuitenkin haastateltava kommentoi, että perehtyisi velvollisuuksiin paremmin, mikäli kohtaisi epäilyttävän liiketoimen. Toimeksiantajayrityksessä myös tunnistettiin epäilyttäviä liiketoimia hyvin, joten tämän perusteella voidaan päätellä, että mikäli aihetta tulisi, toimeksiantaja ryhtyisi selvittelemään epäilyksiä herättävää havaintoa ja sitä seuraavia toimia tarkemmin.

Ilmoitusvelvollisen on seurattava asiakkaidensa toimintaa jatkuvasti (Aluehallintovirasto b). Myös haastattelut vahvistivat, että toimeksiantaja hyödyntää asemaansa kirjanpitäjänä tuntea asiakkaansa vertailemalla liiketoimintaa asiakkaan aikaisempaan toimintaan verrattuna, jotta epäilyttävät liiketoimet tulisivat havaituksi. Haastateltavien mukaan tämä tapahtuu automaattisesti, sillä jatkuvaa kirjapitoa tehdään kuukausittain samoille toimeksiantosuhteille.

Tiivistettynä johtopäätöksenä voidaan todeta, että toimeksiantajalla on tietoisuus selonottovelvollisuudestaan ja se hyödyntää asemaansa kirjanpitäjänä tuntemalla asiakkaansa jatkuvalla seurannalla. Lisäksi toimeksiantajalla on jäsenyys valvontarekisterissä, joka antaa valvojalle oikeudet tarkastella toimeksiantajayritystä.

Miten toimeksiantajayritys voi edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia?

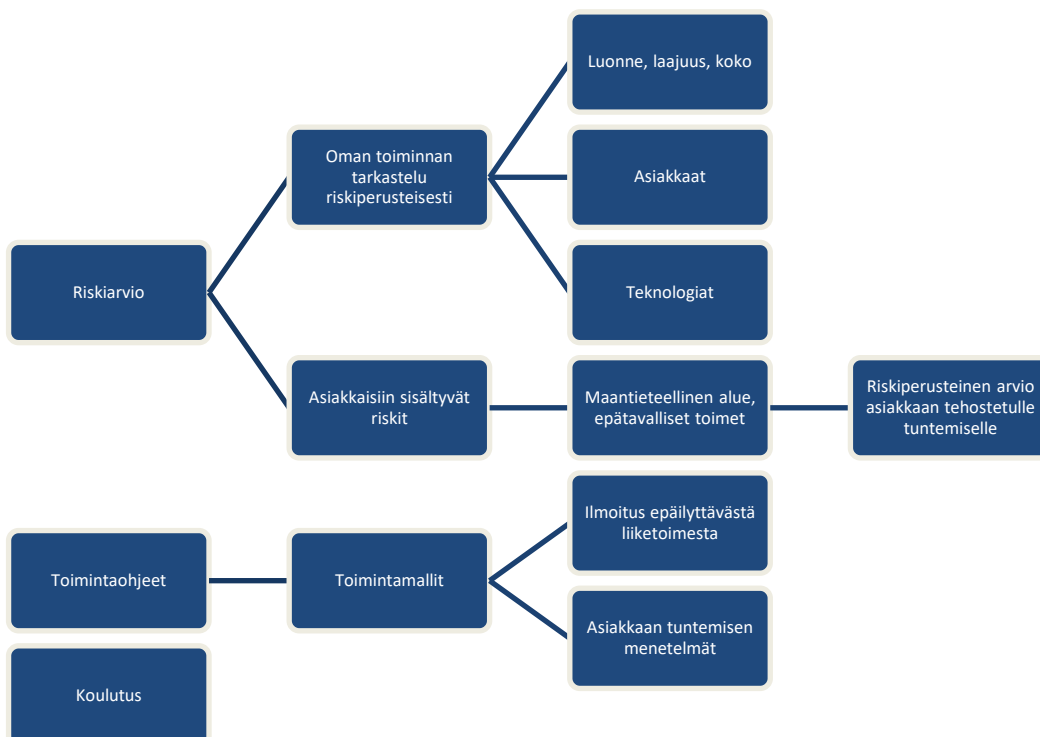
Haastatteluissa ilmeni, että toimeksiantajalla on puutteellista tietämystä epäilyttävien liiketoimien ilmoittamisesta. Poikkeavasta liiketoimesta tehdään ilmoitus selvittely-yksikölle selvittelykeskuksen sähköistä sovellusta käyttäen tai erityisen syyn vuoksi muuta tietoturvallista menettelyä käyttäen (Finanssivalvonta 2021 b). Haastattelujen perusteella toimeksiantajalta puuttuu myös rahanpesulain määräämät toimintaohjeet, jotka pitävät sisällään esimerkiksi tiedon siitä, miten epäilyttävistä liiketoimista laaditaan ilmoitus (Aluehallintovirasto b). Toimeksiantajan tulisikin laatia toiminnalleen toimintaohjeet, jotta epäilyttävien liiketoimien ilmentyessä voidaan toimia asianmukaisella tavalla välittäen tieto rahanpesun selvittelykeskukselle.

Kuten haastateltavatkin totesivat, on omalle toiminnalle laadittava riskiarvio (Aluehallintovirasto 2017). Toinen haastateltavista mainitsi, että riskiarvio sisältää sellaiset yritykset, joiden toimintaan liittyy käteiskauppaa. Riskiarviossa tulisi kuitenkin olla lisäksi myös oman toiminnan tarkastelua ja siihen liittyvien riskien arviointia huomioimalla toiminnan luonne, laajuus ja koko (Rahanpesulaki 28.6.2017/444 luku 2, 3§). Toimeksiantajayrityksen tulisi riskiarviossaan arvioida myös toimeksiantosuhteitaan sekä mahdollisia kertaluontoisia asiakassuhteita (Aluehallintovirasto b). Riskiarvion sisältöön tulisi kirjata, millaisiin liiketoimiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, milloin on otettava käyttöön tehostettu tuntemismenettely, millä tavoin ilmoitusvelvollinen on haavoittuvainen sekä riskien hallintakeinot. Yrityksen johdon tulee hyväksyä riskiarvio kokonaisuudessaan. Riskien tunnistamisen ja niiden hallintakeinojen jälkeen jäljelle jää jännösriskit. Jännösriskit ovat olemassa, vaikka riskienhallintakeinot olisivatkin asianmukaiset (Aluehallintovirasto 2021 b.)

Asiakkaan tunteminen on ilmoitusvelvollisen yksi tärkeimmistä velvollisuuksista, johon liittyy olennaisesti esimerkiksi asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen vi-

rallisen asiakirjan muodossa (Rahanpesu.fi a). Toisen haastateltavan mukaan asiakkaan henkilöllisyyttä ei ole tarvetta varmentaa, sillä asiakaskunta sekä paikkakunta ovat pienet ja asiakkaiden kanssa asioidaan paljon kasvokkain. Kuitenkin, vaikka kirjanpitäjä tuntisi asiakkaansa henkilökohtaisesti, se ei ole peruste olla tarkistamatta henkilöllisyyttä. Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pysty tuntemaan asiakastaan, ei tällä ole oikeutta perustaa tai ylläpitää asiakassuhdetta (Rahanpesulaki 28.6.2017/44 luku 3,1§). Haastatteluissa ei myöskään ilmennyt, että asiakastilanteissa arvioitaisiin sen riskisyyttä, joka voi luoda veloitteen asiakkaan tehostetulle tuntemiselle, sillä asiakkaaseen on lisäksi käytettävä tehostettua tuntemismenetelyä, mikäli tähän liittyy tavanomaista suurempi riski rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen (Aluehallintovirasto 2021 a). Riskienhallinnan kannalta riskiarviointiin on sen laadinnassa sisällytettävä myös asiakkaan tehostettuun tuntemiseen velvoittavat tekijät (Aluehallintovirasto 2021 b).

Sekä ilmoitusvelvollisella että tämän alaisuudessaan työskentelevillä on oltava vaadittavat tiedot noudattaakseen rahanpesulain velvoitteita. Toimeksiantajalla on velvollisuus huolehtia siitä, että koko henkilöstö on perehdytetty ja koulutettu vastaamaan kaikista niistä velvollisuuksista, jotka tarvitaan pitämään riskitaso riittävän alhaisena (Aluehallintovirasto 2021 a). Haastatteluista ilmeni, että tietämykset haastateltavien välillä vaihtelivat, eikä koulutusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ole järjestetty. Vaikka toinen haastateltavista arvioi, että viranomaisohjeistukset ovat selkeästi ja helposti ymmärrettävissä, voidaan haastatteluiden perusteella kuitenkin tehdä johtopäätös puutteellisesta tietämyksestä. Sitä vastoin toinen haastateltava arvioi ohjeistuksen tulkinnan haastavaksi. Myös Anttilan (2020) mukaan ohjeiden soveltajat kokevat haasteellisena toteuttaa vaadittuja toimenpiteitä käytännössä. Tästä syystä toimeksiantajalla on mahdollisuus alentaa yrityksen haavoittuvuutta järjestämällä koulutusta rahanpesun ja terrorismin vastaisiin toimiin.

Kuvio 2 Toimeksiantajan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estävien toimien edistäminen

Yllä oleva kuvio 2. havainnollistaa sitä kokonaisuutta, millä keinoilla toimeksiantaja voi edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimia. Haastatellut kokonaisuudessaan osoittivat, että toimeksiantajalla on potentiaali edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä laatimalla yritykselle asianmukaisen riskiarvion, jossa tarkastellaan toimijan omaa toimintaa huomioimalla asiakkassuhteet, oman toiminnan laajuus, koko ja luonne, sekä käytössä olevat teknologiset järjestelmät. Yksittäisiin asiakkaisiin sisältyvät riskit tulisi arvioida, jotta voidaan tehdä päätelmiä siitä, onko tarvetta asiakkaan tehostetulle tuntemiselle. Lisäksi toimeksiantaja voi edistää riskienhallintakeinoja laatimalla toimintaohjeet, joita käytetään asiakkaan tuntemisessa sekä epäilyttävän liiketoimen ilmoittamisessa. Merkittävä keino edistää rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen ehkäiseviä toimia on myös kouluttaa henkilöstöä.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen merkittävä ominaispiirre on, että se pohjautuu ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten analysointiin. Tämä asettaa omat vaikeudet tutkimuksen tekemiselle sekä sen luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnille. (Puusa & Juuti 2020, 59).

Tutkimuksen reliabelius kuvaa mittaustulosten toistettavuutta. Laadullista tutkimusta ei voi käytännössä koskaan toistaa uudelleen, sillä jokainen tutkimus on ainutlaatuinen. Muut tutkijat saattavat päätyä eri tuloksiin luokitellessaan ja analysoidessaan tutkimusaineistoa, vaikka tulkintasäännöt esitettäisiin yksityiskohtaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2001.) Vilkan (2021, 197–198) mukaan laadullisessakin tutkimuksessa toisen tutkijan tulisi siitä huolimatta samoilla tulkintakriteereillä löytää muiden tulkintojensa lisäksi vähintään se tulkinta, jonka tutkimuksen tekijä on tutkimukseensa pohjautuen esittänyt. Lisäksi teoreettisessa toistettavuudessa lukijan on tultava samaan lopputulokseen, jonka tutkimuksen tekijä on esittänyt. Tämä edellyttää tutkimuksen kulun tarkkaa kuvausta ja päättelyn ja tulkinnan havainnollistamista aineistokatkelmilla, jotka nivovat teorian ja empirian (Vilka 2021, 198.) Tässä tutkimuksessa tehtiin johtopäätöksiä teorian pohjalta, jotka esitettiin huolellisesti johtopäätösten esittämisen yhteydessä ja jotka havainnollistivat vuoropuhelua sekä tutkimustulosten päättelyä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse ja hänen rehellisyytensä nähdään luotettavuuden kriteerinä, sillä arvioinnin kohteena ovat tutkijan itsensä tekemät teot, valinnat ja johtopäätökset (Eskola & Suoranta 2000, 208, 210). Tästä syystä tämän tutkimuksen reliabiliteetin arvioinnin lähtökohtana on tutkija itse. Arvioinnin kohteena on haastatteluaineiston huolellinen analysointi ja se, onko kaikki oleellinen aineisto huomioitu tutkimuksen toteuttamisessa. Tutkija kävi aineiston litteroinnin yhteydessä haastatellut läpi useaan kertaan ja pyrki tekemään luokiteltavia johtopäätöksiä. Johtopäätösten jälkeen tutkija vielä palasi tutkimusaineistoon, jotta kaikki aineistossa esille nousseet seikat on huomioitu ja tuotu luotettavasti esille. Hirsjärvi ym. (2009, 232) toteavat, että vastausten luokittelu on perusteltava luotettavuuden toteamiseksi

ja niin tutkija on tutkimuksessa esittänyt. Näillä perusteilla voidaan määrittää tutkimus reliabeliksi.

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa asiaa. Menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, mitä on aikomuksena tutkia (Hirsjärvi ym. 2018, 231.) Validiteetti voidaan määritellä kahdesta eri näkökulmasta, tutkimusmenetelmän sekä tuloksista johdettujen päätelmien validiteettina. Validiteetti on hyvä silloin, kun tutkimuksen kohderyhmä ja heille esitetyt kysymykset ovat olleet sopivia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 213.) Tämä tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jossa tutkittiin toimeksiantajayrityksen sisäisiä toimintamalleja. Näiden toimintamallien selvittämiseen pyrittiin löytämään vastauksia puolistrukturoidulla haastattelulla yrityksessä työskenteleviltä henkilöiltä, jotka olivat tutkimuksen kohderyhmä. Validiteettia tässä tutkimuksessa heikentää pieni perusjoukko. Mutta koska toimeksiantajayrityksessä ei työskentele muita henkilöitä, kuin tutkimuksessa haastateltavat ja tutkija itse, ei kohderyhmää voitu laajentaa. Kohderyhmän oikeellisuudesta voidaan varmistua sillä, että vain yrityksen sisällä työskentelevät voivat vastata kysymyksiin koskien heidän sisäisiä toimintamallejaan. Hirsjärven ym. (2009, 232) mukaan mahdolliset virhetulkinnat ja haastattelijan itsearviointi on esitettävä. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen johtopäätöksien tekemiseen on saattanut vaikuttaa tutkija itse, sillä tutkija työskentelee tutkimuskohteena olevassa yrityksessä, jolloin arvot tai ennakkotietämys on voinut vaikuttaa kysymysten esittämiseen tai aineiston tulkintaan. Tutkimuksessa onnistuttiin valitsemaan oikea näkökulma tutkittavaan ilmiöön, sillä tutkimuksessa esiin nousseet seikat ja niistä johdetut tutkimustulokset käsiteltiin aiemmin teoriaosuudessa. Tutkimustulokset myös mukailivat aiempia tutkimuksia. Näin tutkimusmenetelmällä saatiin johdonmukaisia vastauksia, jolloin voidaan todeta tutkimuksen olevan validi.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotukseksi esittäisin tutkimusta aiheesta, miksi kirjanpitäjien tekemät ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista ja terrorismin rahoittamisen epäilyistä ovat niin alhaisella tasolla. Voiko kyseessä olla ohjeistuksen epäselvyys tai tiedon puute, vai onko kyse kirjanpitäjien pelosta täyttää velvollisuutensa?

Lisäksi tutkimustietoa voisi olla siitä, millaisia epäilyttävät liiketoimet ovat konkreettisesti olleet, joista tilitoimistot ovat tehneet ilmoituksia. Olisi myös hyödyllistä tietää, kuinka suuresta osasta tehdyistä ilmoituksista on seurannut lisäselvityksiä tai lainvoimaisia tuomioita, jotta se mahdollisesti edesauttaisi kirjanpitäjien motivaatiota mahdollisimman tehokkaaseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen.

LÄHTEET

A 929/2021. Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Viitattu 4.3.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210929>

About Business Crime Solutions. Money laundering: A three-stage process. Viitattu 6.1.2022. https://www.moneylaundering.ca/public/law/3_stages_ML.php

Alma Talent. 2021. Mikä on laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä? Viitattu 6.1.2022. <https://www.almatalent.fi/blogi/mika-on-laki-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamisesta/>

Aluehallintovirasto. a Rahanpesun valvontarekisteri. Suomi.fi. Viitattu 22.1.2022. <https://www.suomi.fi/palvelut/rahampesun-valvontarekisteri-aluehallintovirasto/04760eb4-3a4c-4e69-baa7-bb092d606571>

Aluehallintovirasto b. Rahanpesulain valvonta. Tietoa rahanpesusta ja valvonnasta. Viitattu 5.2.2022. <https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/valvonta-ja-kantelut/raha-ja-omaisuus/rahampesulain-valvonta>

Aluehallintovirasto c. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion yhteenvedo. Viitattu 22.2.2022. https://avi.fi/documents/25266232/60926372/2019_Riskiarvion+yhteenvedo_01.pdf/e87ae9d6-0705-9a8e-3323-480670277350/2019_Riskiarvion+yhteenvedo_01.pdf?t=1621598826192

Aluehallintovirasto. 2017. Ilmoitusvelvollisen riskiarvion laatiminen. Viitattu 4.3.2022. <https://avi.fi/documents/25266232/49974695/Riskiarvio-ohje+FI+%281%29.pdf/992c01ad-1364-76f2-a80e-9163f775a9eb/Riskiarvio-ohje+FI+%281%29.pdf?t=1611556784332>

Aluehallintovirasto. 2021 a. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 10.3.2022. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%25C3%25A4minen+-ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%25C3%25A4minen+-ohje.pdf?t=1623242533332>

Aluehallintovirasto. 2021 b. Riskiarvion laatiminen. Ohje ilmoitusvelvollisille. Viitattu 15.1.2022. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf/fe897c08-1610-e99e-9207-e7d617d13be5/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf?t=1633974833939>

Aluehallintovirasto. 2021 c. Epäilyttävä liiketoimi-ilmoitus – turhaa työtä vai oikeasti hyödyllinen vinkki? Viitattu 4.3.2022. <https://avi.fi/blogi/-/blogs/ep-ilytt-v-liiketoimi-ilmoitus-turhaa-ty-t-vai-oikeasti-hy-dyllinen-vinkki->

Aluehallintovirasto. 2021 d. Epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen. https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Epäilyttävästä+liiketoimesta+ilmoittaminen_julkaistava+ohje.pdf/

Anttila, L. 2020. Tampereen yliopisto. Asiakkaan tunnistaminen rahanpesulain vaatimusten mukaisesti. Viitattu 4.1.2022. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120456/AnttilaLaura.pdf?sequence=2>

Asianajajaliitto. 2021. Suomen kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio on päivitetty. Viitattu 28.2.2022. <https://asianajajaliitto.fi/2021/05/suomen-kansallinen-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-riskiarvio-on-paivitetty/>

D (EU) 2015/849. Neljäs rahanpesudirektiivi. Viitattu 1.2.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32015L0849>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere. Vastapaino

Euroopan unioni. Asetukset, direktiivit ja muut säädökset. Viitattu 6.1.2022. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_fi

European Comission. Money Laundering. Viitattu 9.1.2022. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/money-laundering_en

FATF a. What we do. Viitattu 6.1.2022 <https://www.fatf-gafi.org/about/what-wedo/>

FATF b. Who we are. Viitattu 6.1.2022. <https://www.fatf-gafi.org/about/who-weare/>

FATF. 2006. Trade Based Money Laundering. Viitattu 8.1.2022. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf>

FATF. 2018. Professional Money Laundering. Viitattu 7.1.2022 <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf>

Finanssiala. 2021. Rahamuulit. Pankeille saatava tiedonvaihto-oikeus epäilyttävistä tilisiirroista. Viitattu 8.1.2022. <https://www.finanssiala.fi/aiheet/rahamuulit/#/>

Finanssivalvonta. 2018 a. Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen. Viitattu 29.1.2022. <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahampesun-estaminen/asiakkaan-tunteminen-ja-tunnistaminen/>

Finanssivalvonta. 2018 b. Sisäinen ohjeistus ja henkilöstön koulutus. Viitattu 15.3.2022. <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/riski-perusteinen-arviointi-sisainen-ohjeistus-ja-henkiloston-koulutus/>

Finanssivalvonta. 2021. a Riskiarvio. Viitattu 9.1.2022. <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>

Finanssivalvonta. 2021. b Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. Viitattu 1.3.2022. <https://www.finanssivalvonta.fi/rahanpesun-estaminen/selonotto-ja-ilmoitus-velvollisuus/>

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 6.–8. painos. Vantaa. Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

International Monetary Fund. Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism - Topics. Viitattu 4.3.2022. <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/aml1.htm#financingterrorism>

L 28.6.2017/444. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Finlex. Viitattu 3.1.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>

L. 19.12.1889/39. Rikoslaki. Finlex. Viitattu 3.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L32>

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Viitattu 4.3.2022. <https://spoken.fi/sisallönanalyysi/>

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1.painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2020. Kuka on edunsaaja? Viitattu 9.1.2022. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/edunsaajatiedot/kuka.html>

Poliisi. Rahanpesu. Viitattu 6.1.2022. <https://poliisi.fi/rahanpesu>

Poliisi. 2021 a. Puolivuosisikatsaus. Rahanpesun selvittelykeskus. Rahanpesuilmoitukset. Viitattu 4.1.2022 <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus.pdf/e7c27211-792a-a06c-04cc-4cfd834bf1f1/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus.pdf?t=1626780902217>

Poliisi.fi. 2021 b. Rahanpesuindikaattorit. Viitattu 7.2.2021. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf/a900b182-b093-1fcf-31c9-50d4bd7f87c4/Rahanpesuindikaattorit-2021.pdf?t=1632740883793>

Poliisi. 2021. c Selvitys terrorismin rahoittamisen ominaispiirteistä. Viitattu 3.3.2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/KRP-Tiivistelmä-Selvitys-terrorismin-rahoittamisen-ominaispiirteistä-26.4.2021.pdf/841c8d78-ab02-56fe-695f-1da75962b7ff/KRP-Tiivistelmä-Selvitys-terrorismin-rahoittamisen-ominaispiirteistä-26.4.2021.pdf?t=1620827032585>

Puusa, A. Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Talinna. Gaudeamus Oy

Rahanpesu.fi a. Ilmoitusvelvolliset. Viitattu 23.1.2022. <https://rahanpesu.fi/ilmoitusvelvolliset>

Rahanpesu.fi b. Rahanpesu. Viitattu 7.1.2022 <https://rahanpesu.fi/rahanpesu>

Rahanpesu.fi c. Terrorismin rahoittaminen. Viitattu 9.1.2022. <https://rahanpesu.fi/terrorismin-rahoittaminen>

Rahanpesu.fi d. Lainsäädäntö – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen Viitattu 7.2.2022 <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>

Rahanpesu.fi e. Kansainvälinen yhteistyö. Viitattu 3.3.2022. <https://rahanpesu.fi/kansainvalinen-yhteistyö>

Rahanpesu.fi f. Ilmoita epäilystä. Viitattu 10.2.2022 <https://rahanpesu.fi/ilmoita-epailysta>

Sas. Rahanpesun torjunta – mitä se on ja miksi sillä on merkitystä. Sas.com. Viitattu 10.2.2022. https://www.sas.com/fi_fi/insights/fraud/anti-money-laundering.html

Taloushallintoliitto.fi. Rahanpesulaki ja tilitoimiston velvoitteet. Viitattu 5.2.2022 <https://koulutus.taloushallintoliitto.fi/koulutus/prosessi-tekniikka-ja-automatio/rahanpesulaki-ja-tilitoimiston-velvoitteet-1>

Taloushallintoliitto. 2021. Rahanpesun torjunnassa riittää parannettavaa. Viitattu 1.3.2022. <https://tilitoimistossa.taloushallintoliitto.fi/rahanpesu/rahanpesun-torjunnassa-riittaa-parannettavaa>

UNODC. United Nations Office on Drugs and Crime. Money Laundering. Viitattu 5.2.2022. <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>

UNODC. 2018. United Nations Office on Drugs and Crime. Viitattu 1.3.2022. Money-laundering <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-4/key-issues/money-laundering.html>

Valtioneuvosto 2018. Rahanpesulakia täydennetään asiakkaan tuntemiseen liittyvillä asetuksilla. Viitattu 11.3.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/rahanpesulakia-taydennetaan-asiakkaan-tuntemiseen-liittyvilla-asetuksilla>

Valtioneuvosto 2019. Suomi tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa. Viitattu 1.2.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomi-tehostaa-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-torjuntaa>

Valtioneuvosto. 2020. Rahanpesusta nykyistä laajemmin rangaistavaa. Viitattu 20.3.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/rahampesusta-nykyista-laajemmin-rangaistavaa>

Valtioneuvosto. 2021. Asetus rahanpesulain mukaisesta asiakkaan tuntemisesta ja riskitekijöiden tunnistamisesta voimaan ensi vuonna. Viitattu 4.1.2022 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/asetus-rahampesulain-mukaisesta-asiakkaan-tuntemisesta-ja-riskitekijoiden-tunnistamisesta-voimaan-ensi-vuonna>

Valtiovarainministeriö. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 6.1.2022. <https://vm.fi/rahampesun-estaminen>

Valtiovarainministeriö. 2021. Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Viitattu 5.2.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Puolistrukturoitu haastattelulomake

TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET

Johdattelevat kysymykset, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistaminen (teema 1)

1. Minkälainen konkreettinen liiketoimi herättäisi teissä epäilyksiä rahanpesusta, entä terrorismin rahoittamisesta? Oletteko kohdanneet niitä?
2. Oletteko koskaan kieltäytyneet asiakassuhteesta asiakkaan tai liiketoimen epäilyttävyyden takia? Mikä teki/tekisi asiakkaasta epäilyttävän?
3. Minkälaiset mahdollisuudet tilitoimiston työntekijällä on mielestänne työsään havaita ja tunnistaa rahanpesua tai terrorismin rahoittamista?
4. Tilitoimistot tekivät rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista 31 kappaletta vuonna 2020. Millaiseksi koette tilitoimiston roolin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen yleiskuvallisesti tämän tiedon pohjalta?

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen (teema 2)

5. Kuinka hyvin olette perehtyneet rahanpesulaissa asetettuihin säädöksiin, jotka koskevat ilmoitusvelvollisia? Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät velvoitteet?
6. Oletteko laatineet tilitoimistollenne oman toiminnan rahanpesun riskiarvion? Millaisia asioita riskiarvioon sisältyy?
7. Mitä haasteita riskiarvion laadintaan sisältyy?
8. Oletteko laatineet käytännön toimintaohjeet riskien hallitsemiselle? Mitä näihin ohjeisiin sisältyy?
9. Vaatiiko rahanpesulaki tilitoimistolta konkreettisia toimia, esimerkiksi ilmoittautumista tietyille taholle?

10. Kuinka menettelette, mikäli havaitsette epäilyttävän liiketoimen?
11. Millaisissa tilanteissa ja miten tunnistatte asiakkaan varmentamalla tämän henkilöllisyyden?
12. Kuinka luotettavia käyttämäenne tunnistamisen menetelmät mielestänne ovat?
13. Onko asiakkaiden toiminnan jatkuva seuranta mielestänne merkityksellistä? Miksi? Miksi ei?
14. Millaista koulutusta olette saaneet koskien rahanpesulain velvoitteita?
15. Millaista koulutusta kaipaisitte?
16. Kuinka helposti löydettävissä viranomais määräykset rahanpesulaista mielestänne ovat?
17. Kuinka selkeästi viranomais määräykset on esitetty?
18. Millaisia muutoksia kaipaisitte niihin?